

Academia Bârlădeană

Anul XIII, 4 (25), Trim. IV, 2006

Revistă editată de Societatea literar - culturală
"Academia Bârlădeană"

Președinte de onoare: C.D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

La intrarea în Uniunea Europeană

Informăm colaboratorii, cititorii, pe toți bârlădenii de bună credință și dezinteresați susținători ai revistei că, începând de anul viitor, redacția și-a

propus un program complex și necesar privind conținutul ei, o dată cu intrarea în Uniunea Europeană.

Astfel, am invitat pe conducătorii instituțiilor/firmelor culturale-artistice publice și private din

municipiu să ne onoreze cu informații, imagini foto etc. referitoare la activitățile organizate (sau susținute financiar) ca bârlădeni de fapte frumoase.

De asemenea, ne adresăm colaboratorilor/autorilor de ieri și de mâine să recepteze semnalul nostru, materialele lor să le concentreze/sintetizeze pe cel mult o pagină/două de autor dactilo A4 și să ni le expedieze cel târziu la sfârșitul celei de a doua luni calendaristice din trimestru, întrucât revista nu-și va schimba nici formatul și nici numărul de pagini, pentru a le publica în ordinea primirii în portofoliul redacției.

Dorim, astfel, să cuprindem în paginile revistei întregul evantai al acțiunilor, manifestărilor, contribuțiilor literar-artistice în tradiția Academiei Bârlădene la nivelul secolului pe care de curând a început, dar și al competențelor ce trebuie să le avem în constelația uniunii țărilor europene.

Menționăm că apariția revistei este susținută moral și financiar de Primăria Municipală prin dl. primar, ing. Constantin Constantinescu. *Societatea cultural-literară Academia Bârlădeană* are sediul nou (str. Republicii nr.235) din 2006.

Sediul Academiei Bârlădene.

Din viața Academiei Bârlădene sau C R O N I C A unor evenimente anunțate

Argument

Fondată din inițiativa și cu stăruința d-nei **Elena Monu**, președinte, editată cu sprijinul Primăriei municipiului, cu eforturile și inspirația redactorilor **Serghei Coloșenco**, **Simion Bogdănescu**, **Ritta Mintiade**, **Bogdan Artene** (tehnoredactor), revista **ACADEMIA BÂRLĂDEANA** a consemnat, în mare parte, activitățile desfășurate sub egida Societății Culturale eponime, prezentând sau publicând lucrările, comunicările sau cărțile lansate în reuniunile instituției.

Și totuși, inițiativa președintelui său de onoare, **d-I C. D. Zeletin**, vine să acopere, necesar și salutar, o pagină rămasă, nu o dată, albă sau incompletă. Specia, în sine, are un statut flou și ilustrări adesea improprii. Cronică presupune o relatare de fapte precise, nu întotdeauna evenimente, înregistrate și înșiruite cronologic și, foarte important, neînsoțite de comentarii. O altă definiție a cronicii vede în ea un produs de presă, un articol consacrat evoluțiilor de actualitate dintr-un domeniu dat.

Din definițiile de mai sus rezultă, în subsidiar, și ce nu este ori nu ar trebui să fie cronică: un simplu proces-verbal (cu care seamănă), un reportaj (care presupune relatări «pe viu», cu opinii și comentarii de autor), un eseu, cu tot ce presupune această specie cu care, abuziv, denumim azi cam orice înjghebare de vorbe scrise ori rostită, care n-are temă clară, n-are (nici urmă) de plan ori rigoare a construcției, autorul simțindu-se apărat deplin de o impunitate pe care și-o atribuie nejustificat.

Ce este și ce nu este o cronică știm, că trebuie să avem o cronică a activităților, asemenea, de ce abia acum ar mai fi de spus. Să recunoaștem că am reacționat și acum cătinel, cu reacția domoală a celui care aude...ieri, gândește și regândește azi, pune în acțiune pixelul ori... pixelii mâine, cu speranța de mai bine în poimăine...Pentru semnatarea acestor rânduri, poimăine înseamnă astăzi.

Așadar. . .

Cronica evenimentelor din viața Academiei Bârlădene în a doua jumătate a anului de grație 2006 începe cu o zi de primăvară:

20 mai 2006, ora 16, la sediul *Academiei*. Lume multă, până în pragul ușii (și chiar dincolo), oficialități (este prezent ing. Constantin Constantinescu, primarul municipiului), presă. Avem oaspeți dragi: scriitorii **C. D. Zeletin**, **Ion Hobana**, **Virgil Chiriac**, pictorul **Corneliu Vasilescu**, ing. **Paul Dimoftache**. Cuvântul de salut al d-nei **Elena Monu** e marcat de o căldură și de o emoție mai mari ca de obicei: are de anunțat două evenimente editoriale, două noi cărți apărute la Editura bârlădeană *Sfera*, lansate în reuniunea de față. Este vorba despre volumul al II-lea al memoriilor **profesorului Constantin Parfene**, cu titlul **Caleidoscop memorialistic-epistolar**, apărut la inițiativa președintelui *Academiei*, cu sprijinul financiar al instituției noastre și al d-nelor **Elena Monu** și **Liliana Sârbu**. Prezentarea cărții este făcută de d-na **Monu** însăși, de actorul și regizorul **Vasile Mălinescu**, cu accent special pe segmentul cărții centrat pe activitatea Teatrului **V. I. Popa**, și de editorul și prof. **Serghei Coloșenco**, în măsură să raporteze apariția la Editura *Sfera*, în cei șapte ani de existență, a 200 de titluri!

A doua carte lansată este o reeditare a volumului de eseuri **Amar de vreme**, de **C. D. Zeletin**, apărut în prima ediție la București, în 2001, la Editura *Vitruviu*. Prof. **Gruia Novac** face prezentarea cărții, urmată de cuvântul autorului care răspunde și chestiunilor ridicate de prezentator, după care face lectura unuia din eseurile volumului.

12.VIII.2006

12.VIII.2006

În continuare, este lansat nr. 23/2006 al revistei *Academia Bârlădeană*: îl prezintă, ca de obicei, redactorul șef revistei, prof. **Serghei Coloșenco**, urmat de **Elena Popoiu**, pentru un **Supplément Francophonie** integrat acestui număr al revistei, deschizând manifestările unei **Zile a Francofoniei** programată la Teatrul **V. I. Popa** pe 21 mai a.c. În cuvântul său, primarul municipiului, ing. **Constantin Constantinescu**, salută pe cei prezenți, apreciază în cuvinte calde activitatea Societății și subliniază importanța pe care oficialitățile bârlădene o acordă vieții culturale a urbei, organizării și desfășurării *Zilelor Culturale ale Bârladului*.

Reuniunea din 12 august 2006, ora 16 este dedicată lansării unei noi cărți scoase de Editura *Sfera*. Este vorba de memoriile d-lui profesor **Alexandru Mănăstireanu**, cu titlul *Călător prin vâltoarea vremii*. La lansare participă un număr mare de membri ai Academiei, foști elevi ai d-lui profesor, reprezentanți ai presei și, venită special din Franța pentru eveniment, d-na **Mariana Mănăstireanu**, însoțită de membri ai familiei și prieteni. Au făcut aprecieri elogioase și comentarii pe marginea cărții profesorii: **Serghei Coloșenco**, redactor, **Felicia Soloviev**, **Elena Popoiu**, ziarista **Luminița Moldovanu** de la *Adevărul de Vaslui*.

S-a adresat apoi asistenței autorul, profesorul nonagenar **Alexandru Mănăstireanu**, care a vorbit cu emoție și emoționant despre motivația temerarului său debut literar la 90 de ani și a evocat faptele și momentele trăite care constituie substanța cărții: o carte având ca pariu sinceritatea și ca atu bună credință.

În reuniunea din 1 octombrie 2006, la ordinea de zi sunt

teme și lucrări științifice. Cum, din motive tehnice, susținerea d-nei prof. Tatiana Bradu este amânată, tema rămâne una singură: **Paleoliticul în județul Vaslui**, comunicare propusă de **prof. Gheorghe Gherghe**, profesor de istorie, redactor la revista *Elanul* dar și pasionat cercetător, lucrarea cu titlul de mai sus fiind rezultatul unor cercetări proprii.

1.X.2006

În continuare, Serghei Coloșenco prezintă ultimul număr 3 (24) pe 2006 al revistei *Academia Bârlădeană*.

26 octombrie 2006 - sediul *Academiei Bârlădene*. În prima parte a reuniunii, **prof. Tatiana Bradu**, director al *Școlii Normale* își prezintă comunicarea cu tema **Fenomene de uscăciune și de secetă în zona colinară Tutova**, parte a lucrării de doctorat în științe geografice. Prezentarea este făcută pe suport electronic. Punctul central al reuniunii este constituit de sărbătorirea **poetului Simion Bogdănescu (prof. Ion Puflea)**, membru al *Academiei* și al redacției revistei noastre, cu prilejul împlinirii vârstei de 55 de ani. Participă dl. C. D. Zeletin, președinte de onoare al instituției, dl. ing. Paul Dimoftache, alți membri ai *Academiei*, numeroși invitați.

Personalitatea și opera poetului sunt prezentate în comunicări de substanță. Dl. C. D. Zeletin subliniază faptul că într-o lume a prozaicului în care poezia nu pare a-și mai găsi locul, Simion Bogdănescu scrie, și scrie poezie autentică. Prof. Zâna Tămășanu îl evocă cu emoție pe Ion Puflea, fostul său elev din școala generală, iar prof. Elena Popoiu pe colegul de cancelarie, profesorul de literatură română și universală. O dedicație originală îi face poetului aniversat prof. Mihaela Tudor, printr-o suită de versuri alcătuite din titluri și sintagme extrase din opera acestuia, iar prof. Serghei Coloșenco prezintă surpriza pregătită lui Simion Bogdănescu: un supliment literar de patru pagini al revistei *Academia Bârlădeană*, în exclusivitate dedicat poetului, redactat de Serghei Coloșenco, Ritta Mintiade, Bogdan Artene, și finanțat de d-na Elena Monu. Încheie reuniunea poetul însuși în cuvinte pline de miez și de o sobră emoție, completate de o exemplară, ca întotdeauna, lectură din poemele sale.

C.D. Zeletin a donat Colecția integrală a revistei *Scrisul nostru*, ianuarie 1929 - octombrie 1931, totalizând 21 de numere.

În ziua de **8 noiembrie 2006**, în centrul satului Epureni, a avut loc dezvelirea bustului marelui om politic și de stat **Manolache Costache Epureanu (1824-1880)**, bust realizat de **prof. Dorinel Filichi**. Din partea *Academiei Bârlădene*, a fost prezentă d-na Elena Monu, care a subliniat că acest eveniment este un act de continuitate în promovarea valorilor bârlădene: în 2005, școlii din Epureni i s-a atribuit numele celui omagiat, iar Căminul Cultural a dobândit numele unei alte mari personalități bârlădene, **Elena Bibescu**. Cu același prilej, președintele *Academiei* a făcut și o donație de carte școlilor din Bursuci și Epureni.

Desfășurată în colaborare cu Școala nr. 4 *Tudor Pamfile*, reuniunea din **10 noiembrie 2006** este dedicată aniversării a 150 de ani de la înființarea școlii și se desfășoară în incinta acesteia.

Participă un număr de 14 membri ai *Academiei*, un număr de profesori și de elevi ai școlii sărbătorite. A vorbit din partea gazdelor directorul școlii, prof. Ghiță Cristian, autorul unui elaborat studiu monografic dedicat școlii și tipărit la Editura *Sfera*. Dintre invitați, a vorbit **profesorul vasluian Dumitru Marin**, autor al unei teze de doctorat cu titlul **Tudor Pamfile și revista Ion Creangă**.

Joi, 30 noiembrie 2006, ora 16, sediul „Academiei”. Se materializează ideea reluării reuniunilor săptămânale, netematizate, informale, deschise și (de ce nu?) lucrative.

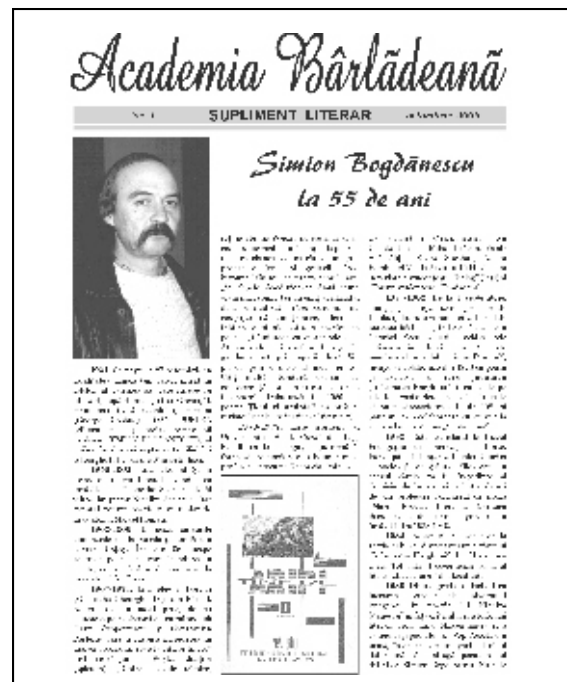
Cei care au răspuns invitației au avut plăcuta surpriză de a se întâlni/reîntâlni cu un fost bârlădean, profesorul de franceză **Nelu Enache**, rezident de peste 35 de ani în Elveția și... membru al „Academiei Bârlădene”. Se schimbă impresii, se evocă amintiri, se comentează fotografii (vechi) de familie în care se identifică vechi „academicieni”, se fac planuri privind activarea site-ului și prelucrarea, după norme biblioteconomice, a volumelor aflate în posesia „Academiei Bârlădene” și... se bea cafea în ceștile de colecție, una din numeroasele donații făcute de președintele de onoare al instituției, dl. C.D. Zeletin.

Pentru facilitarea lucrărilor de înregistrare a cărților, dl. Nelu Enache se oferă să suporte cheltuielile necesare achiziționării unei scări care să permită accesul la rafturile de sus ale bibliotecii.

Cronicar

Epureni, 8.XI.2006

Zâna Tămășanu

Biblioteca „Stroe S. Belloescu” la centenar 1906-2006

Stroe S. Belloescu – Profesorul, ctitorul, omul

Biblioteca municipală „Stroe S. Belloescu” – azi, din nou, Casa Națională – a împlinit **100 de ani de existență**.

Nu putem vorbi de instituție și importanța ei fără a vorbi de ctitorul ei – **Stroe S. Belloescu**.

Primele date biografice despre Stroe S. Belloescu au apărut în „Albumul Parlamentului Român”, pe când își exercita mandatul de senator de Tutova. S-a născut pe 20 martie 1838, la Câmpina, din părinți originari din Săcelele Sibiului. Face studiile primare la Câmpina, pe cele secundare la București, iar studiile superioare la Gand în Belgia, obținând în 1863 diploma de inginer. Nu va profesa această meserie, ci va intra în învățământ, fiind numit pentru început, în 1864, profesor de matematică și director la Gimnaziul Real din Brăila, de unde în 1866 se transferă la Liceul „Gh. Roșca-Codreanu” din Bârlad unde a funcționat până în 1898, când a ieșit la pensie.

A fost un profesor model, conștient de înalta sa chemare. Scrupulozitatea, zelul, dragostea cu care-și îndeplinea îndatoririle de dascăl le cunosc cel mai bine foștii lui elevi și colegi.

I. I. Raianu, fost elev, ajuns profesor de matematică pe catedra lui Belloescu, mărturisea:

„Pentru Belloescu, profesoratul nu era un post de odihnă, ci un prilej de muncă încordată și de înălțare sufletească pentru el și elevii lui. Ca dascăl Belloescu nu era niciodată vesel, dar nici sever, ci bun și blând. Umbla în permanență prin clasă, mereu la tablă, făcea lecția nu numai cu elevii de la tablă, ci cu toată clasa. Când intra în clasă se simțea în trupul și în sufletul lui o înfiorare, o reculegere, care poate fi asemuită cu fiorul ce-l simte preotul cucernic ce intră în altar. Belloescu oficia în școală. El nu era numai profesor, ci apostol”.

Același profesor face și o sumară schiță de portret:

„Belloescu era scurt de statură, gros, rotund, cu părul alb, mustăți stufoase, bărbuță mică și tăiată în jurul bărbiei, privirea blândă, dar cercetătoare. Larna îmbrăcat în permanență cu haine de șiac, cu o panglică neagră, lată de un deget drept cravată, făcută fundă în jurul gâtului, cu o căciulă țuguiată, brumărie, trasă pe urechi, cu țurțuri la mustăți și la barbă. Stroe Belloescu își făcea apariția în curtea Liceului, fix la 8, după ce singur își făcuse târguiala zilei la piață. Vara purta haine de dril albe, o pălărie cât roata carului din paie

împletită de cele mai multe ori de mâna vreunui elev care pentru acest meșteșug primea câte 15 bani și rândul de cărți, la început de an, gratuit.

Serios și impunător în ocazii solemne, era vesel, glumeț și de spirit când împrejurările impuneau. În societate, la petreceri, la baluri, chiar cu toată vârsta înaintată se prindea în joc ca un tânăr. De la Belloescu toți absolvenții au reținut că trebuie să fie stăpâni pe ei și să se laude cu știința, nu cu notele din atestat „Atestatul cu notele stau în ladă, iar știința stă în creier, și dacă ar lipsi de aici nu se poate înlocui cu notele din atestat”¹.

Pentru elevii de liceu a alcătuit manuale de matematică. „Cursul lui de aritmetică”², 1877, a fost scos în cinci ediții fiind bine apreciat de toți colegii din țară, studiindu-se după el până în 1891. Meritele didactice i-au fost apreciate de autoritatea didactică superioară care-i conferă „Răsplata muncii clasa I pentru învățământ”³.

Observând că toată mizeria, vicile și necazurile sărăcimii de la orașe și sate provin parte din neștiința de carte, iar parte din lipsa sentimentului religios s-a gândit că cel mai bun lucru ce se poate face pentru sătenii și muncitorii săraci este „a-i învăța carte spre a-i lumina și a le întări sentimentul religios pentru moralizarea lor”.

De aici a rezultat acea pornire entuziastă de a face școli, biserici, așezăminte de cultură și a lucra din răspuțeri pentru întărirea și înălțarea acestor instituții.

În acest scop făcea economii până la sacrificiu, încât colegii de generație ajunseseră să se întrebe dacă dărnicia lui trebuie privită ca o calitate, sau ca un defect-slăbiciune.

Având convingerea nestrămutată că „Școala e arma cea mai puternică în lupta pentru existență a națiunilor și indivizilor”, Stroe Belloescu construiește în 1892, în satul Grivița, din fostul județ Tutova, o școală spațioasă, dotată cu tot mobilierul cerut de condițiile igienice și principiile didactice moderne. Pe placa inaugurală au fost săpate în marmură cuvintele: „Ridicăm această școală pentru luminarea țaranului român”. Stroe S. Belloescu, 1892. În clase, pe peretele din față a pus portretele împăratului Traian și ale celor doi deșteptători ai culturii neamului nostru: Gh. Lazăr și Gh. Asachi. În cancelaria școlii, pe lângă alte portrete, a pus portretul domnitorului Al. I. Cuza, dăruit de însuși domnitorul, prietenului Costachi Conachi, al cărui fiu, Lupu Costachi, îl dăruiește lui Belloescu pentru școală.

În acest an, 1892, în ziarul local „Paloda”, Belloescu dădea următoarea lămurire: „...Stăpânirea a făcut multe școli pentru clasa de sus; pentru țărani nu s-a făcut decât foarte puțin și mai natural era dacă de aici se începea, căci astăzi am fi fost mai departe”.

În același scop construiește alte două școli în satele Pleșa și Palerma⁴, 1912, ambele din județul Tutova.

În documentul școlii Palerma se menționa:

„Eu, Stroe Belloescu, profesor

pensionar, fiu al lui Stroe Belloiu și al Stanei din Transilvania, făcut-am acest locaș pentru ca țăranul român pururea să propășească prin cultură și lumină”. Semnat: Stroe Belloescu.

El observă că „orașenii au școli primare de ajuns, au licee lângă casă, școli de meserii și școli de fete; au judecătorii și tribunale la ușă; au străzi pietruite și electricitate, au drumuri de fier și câte toate. Au dreptul să-și aleagă deputați și senatori, pe când țăranii dorm în ignoranță și în întuneric, pier de boli și sărăcie”.

Ca fiu de țăran, animat de același invariabil spirit de dreptate față de clasa țărancească, a ridicat la 17 octombrie 1904 în comuna Grivița, acolo unde construisese școala și biserica, un monument sculptural închinat domnitorului Al. I. Cuza, primul, de altfel, din țară, iar pe părțile laterale ale soclului a pus basoreliefurile lui M. Kogălniceanu și C. Negri, doi dintre cei mai apropiați colaboratori ai domnitorului.

La inaugurarea monumentului Belloescu trimite o telegramă d-nei Elena Cuza: „Azi, glorificându-se memoria ilustrului vostru soț prin ridicarea unui monument în satul Grivița, asistenții la această solemnitate țin de a lor datorie să vă aducă la cunoștință acest fapt, rugându-vă să primiți asigurarea profundului lor respect”. Semnat: Președinte Stroe Belloescu.

Puternicul sentiment de dragoste de țară îl face pe Belloescu să ridice în perioada 1906-1909, în orașul Bărlad așezământul cultural CASA NAȚIONALĂ, cu gândul... „ca neamul românesc să meargă pururea înainte prin lumină și muncă”. În Apelul făcut după deschiderea instituției în 1909, către diferite edituri din țară pentru donații de cărți și colecțiuni de reviste menționa: „În ea se găesc instalate: „Liga Culturală”, „Legiunea cercetașilor”, Societatea Corală „Armonia”, o sală pentru expoziții și întruniri a societăților de binefaceri, precum și o bibliotecă cu un cabinet de lectură, unde oricine poate veni și consulta orice fel de cărți didactice, literare sau științifice”.

Ziarul „Neamului românesc” din mai 1910, consemna: „În Grădina Parcului, pe strada Principală, S. Belloescu a clădit un frumos și admirabil așezământ în stil românesc, care va fi pus la îndemâna mulțimii doritoare de lumină, de cultură, de înălțare sufletească. Aici va veni și meseriașul și negustorul și elevul și funcționarul și intelectualul și oricine va voi să vină în clipele de răgaz ce le îngăduie apriga luptă a vieții, și-și vor îmbogăți mintea cu cunoștințe folositoare, și-și vor înălța sufletul la cetirea faptelor mari ale eroilor noștri, și vor căuta să se deprindă a fi mai buni, mai drepiți, mai iubitori de țară și de neamul lor...”

În actul de donație către Primăria localității, el pune următoarele condiții: „...să întrețină și să îngrijească acest așezământ. Acest așezământ nu va putea

servi decât numai ca bibliotecă publică, pinacotecă și muzeu”.

A manifestat o caldă iubire pentru tineret. Bun pedagog, la sfârșitul fiecărui an școlar îi răsplătea și-i încuraja în același timp pe elevii studioși și săraci, donându-le premii în cărți, bani și haine. Bibliotecii Liceului în care funcționa ca profesor și Societății literar-științifice, care-i purta numele, le-a donat cărți din biblioteca personală. Sume importante de bani a lăsat, prin testament, pentru întreținerea școlilor construite de el, elevilor și studenților săraci nu numai din localitate, ci și de dincolo de Carpați.⁵

Patriot înflăcărat, militând neabătut pentru unitatea neamului românesc, Stroe Belloescu donează sume importante Societății „Astra” cu filiale în întreaga Transilvanie, Societății culturale a românilor din Bucovina, Spitalului din Bărlad, Episcopiei din Huși și Cluj. Protopopul transilvan dr. Elie Dăianu, într-o scrisoare din Cluj adresată lui Nicolae Iorga la 1 ianuarie 1906, informa: „Ceea ce vreau îndeosebi să te rog e următorul lucru: am avut ieri nespusa bucurie prin faptul că dl. Stroe Belloescu, Senator de Bărlad, a trimis pentru biserica noastră cea nouă 1.000 de coroane. Cu aceasta s-a făcut ctitor și numele i se va înscrie în tabela de marmoră. Dar cred că ar merita, și te rog să o faci în SEMĂNĂTORUL chiar, să fie apreciată virtutea asta, a unora, de a-și închina averile unor scopuri așa de înalte și roditoare”.

Din ziarul „Poporul românesc”, an III, nr.12, din 16 iunie, 1933, p.237, aflăm: „Cât a trăit, rânduri întregi de copii – câte 50 pe fiecare an avea cărțile, hainele, opincile, ghetetele, căciulile, din bogăția acestui om sărac. În pragul iernii nesfârșite, convoiuri de căruțe cu lemne duceau mângâiere în casa văduvelor și săracilor. În taină, nenumărați studenți erau ținuți la învățătură cu banii acestui Mecena. Copiii tineri, oamenii loviți de nenorociri, plecau de la poarta acestui om cu mângâierea în suflet, și cu voință întărită. Era profesor pensionar și senator. Din cei 20 de lei diurnă pe zi acordată domnilor parlamentari, cheltuia numai 7 lei, iar restul îl păstra pentru așezările sale iubite”.

Belloescu a trăit în același timp cu fruntașii unei generații entuziaste care au realizat marile acte istorice de la 1848 și 1859, din 1877, 1888 și 1907. În Războiul de Independență de la 1877 a fost comandant de batalion, iar pentru serviciile făcute pe front a fost răsplătit cu medalia „Apărătorii Independenței”.

Purtându-i respect deosebit concetățenii l-au onorat cu încrederea de a reprezenta deseori în Comitete și Societăți și chiar în Parlamentul Țării în calitate de senator. Pentru serviciile cetățenești a primit „Coroana României” în gradul de „Mare Cruce”, una din cele mai mari distincții ale timpului.

Stroe Belloescu nu la lumina

incendiilor de la 1907 și-a deschis ochii spre a ajuta pe țăranul român, ci cu mult înainte, pentru că dragostea lui izvora din credință că „ei au dus greul luptelor din toate timpurile, au păstrat limba strămoșilor, au creat și păstrat poveștile, baladele și cântecele și cea doamnă a cântecelor noastre – doina -, au păstrat costumele ce se văd și pe Columnă, ei sunt aceia ce asigură existența neamului”.

Atașamentul față de aceștia a dorit să-l dovedească și după trecerea în neființă dispunând a fi îngropat în comuna Grivița. Testamentul său menționa: „...îndată ce corpul meu va fi scaldat, să fiu așezat în Casa Națională, de unde într-un car cu boi să fiu dus și îngropat în comuna Grivița și carul cu boi să fie dat unor însurăței țărani... Doresc ca la înmormântarea mea să nu se țină cuvântări, nici coroane și de se poate cor vocal și nici decum instrumental...”. 9 iunie 1912, Stroe Belloescu.

Peste câteva luni, la 20 octombrie 1912, a fost asasinat de cei ce credeau că vor găsi bani în casa lui, necunoscând în ce constă marea lui bogăție. Referitor la moartea lui Belloescu, documentele vremii menționau:

„Corpul neînsuflăit al regretatului Belloescu a fost depus în Casa Națională. Acolo l-au vizitat pe rând tot Bărladul, de la bătrâni până la copiii și țăranii din împrejurimi, cu învățătorii și toți foștii lui elevi. Toți au îngenunchat, au plâns și și-au luat un ultim adio de la acest erou al vieții. Lumea toată spunea că în Bărlad n-a fost niciodată un cortegiu mai mare ca la Belloescu.

Străzile erau într-adevăr baricadate de lume și cortegiul ocupa toată Strada Principală până la bariera Tecuci. Onorurile militare au fost date de un batalion de infanterie cu muzica în frunte și de un escadron de cavalerie. A fost tot clerul, toate școalele secundare de fete și băieți, tot corpul didactic, toate autoritățile: Prefectura, Primăria, Tribunalul, Baroul, Magistrății, Medicii, Inginerii, în fine, tot ce are Bărladul, dar absolut tot, de la bărbații în vârstă și până la copiii de șapte ani care au mers pe jos însoțind carul funebru. Corul Liceului și al Școlii Normale au cântat până la lăcașul de veci. Parte din lume a mers cu trăsurile, parte cu un tren special, iar restul pe jos. Locuitorii satului Palerma și Grivița au ieșit în întâmpinare și împreună cu învățătorii respectivi și toți elevii au mers la Grivița și corul copiilor a cântat. Au plâns bătrânii și tinerii, copiii și femeile și lacrimile tuturor au fost un ultim omagiu ilustrului concetățean”⁶.

D-l I.C. Brătianu – șeful P.N. Liberal a trimis următoarea telegramă: „Aflu cu cea mai adâncă mâhnire marea nenorocire care ne izbește. S. Belloescu a cărui suflet era încălzit de cele mai înalte aspirațiuni naționale a fost între Dv. și între noi toți o pildă. Partidul nostru îi va păstra amintirea cu recunoștință și dragoste”. I. Brătianu.⁹

Directorul Liceului „Gh. Roșca-Codreanu”, din ordinul Ministrului Instrucțiunii și Cultelor¹⁰ depune o coroană de flori pe a cărei panglică albă de mătase scria: „Lui Stroe Belloescu, răspânditorul de lumină și dragoste de neam, sprijinitorul școlărilor săraci și ziditorul de școli... aduce omagii Ministerul de Culte și Instrucției Publice”.

Presa locală¹¹ și centrală a semnalat în diverse articole dispariția marelui patriot și intelectual român, ctitor de așezăminte întru luminarea fraților săi.

Casa Națională, care-i cinstește memoria, purtându-i numele, reprezintă și astăzi, la împlinirea a 100 de ani de existență și la 94 de ani de la trecerea în neființă a ctitorului ei, o flacără nestinsă în viața spirituală a orașului nostru.

La aniversarea a 75 de ani printre invitații de seamă au participat la eveniment și au rămas impresionați de colecțiile Bibliotecii „Stroe S. Belloescu”, dar mai ales de personalitatea ctitorului ei, au fost și Ion Hobana, Șt. Augustin Doinaș ș.a., care au notat în Cartea de Onoare a instituției următoarele:

„Măreț prin actele sale de generoasă filantropie, sublim prin dăruirea sentimentelor sale păturii rurale, strălucit dascăl, Stroe Belloescu trăiește în conștiința generațiilor prin faptele și monumentele pe care le-a construit”. Semnat Ion Hobana.

„Mă simt onorat că pot să aduc modestul meu omagiu memoriei unui mare intelectual român care a înțeles că moștenirea cea mai de preț pe care o poate lăsa lumii noastre este **o bibliotecă**: lume compusă din mii de lumi, labirint conținând multiple labirinturi, pe care parcurgându-le succesiv, cititorii își largesc orizontul și totodată pătrund din ce în ce mai adânc în labirintul propriei lor vieți.

Dacă testamentul fiecărui om adevărat ar fi o simplă carte, fie scrisă de el însuși, fie numai citită cu fervoare, sunt sigur că viața pe pământ ar deveni mai frumoasă”. Semnat Șt. Augustin Doinaș.

Considerăm de datoria noastră, a bârlădenilor, care ne mândrim cu o așa personalitate, de a ridica în fața Casei Naționale un monument, un bust celui a cărui figură și ctitorie am evocat-o — STROE S. BELLOESCU.

Note:

1. Vezi: Cuvântarea d-l prof. I. I. Raianu (ținută la comemorarea lui Stroe S. Belloescu, în „Liga Culturală”, Bul. Sect. Bârlad, an III, nr.3-4, 1912, p.13, 22).
2. Vezi: „Cursu de aritmetică propus la Liceul și Șc. normală din Bârlad, de Stroe Belloescu, ingineru și profesorul”, Bârlad, 1872.
3. Vezi: Cuvântarea d-lui prof. D. Mironescu, în „Liga Culturală”, an III, nr.3-4, Bârlad, 1912, p.7.
4. C-tin Popa: *Istoricul Școlaei din Palermo – Stroe Belloescu*, în rev. „Duh nou”, Bârlad, IV, 3-4, martie-aprilie, 1939.
5. I.E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol.X, Buc., 1940.
6. Vezi: „Liga Culturală”, an III, nr.3-4, 1912, p.19.
7. Ibidem.
8. „Liga Culturală”, an III, 3-4, 1912, p.2.
9. Iacov Antonovici: *Documente Bârlădene*, vol.V, p.205.
10. Ordinul telegrafic, nr.3387, din 22 oct.1912.
11. „Neamul Românesc”, an VII, nr.121, din 23 oct. 1912, p.2075; „Drapelul”, Bârlad, 1912 și „Neamul Românesc”, VII, 125-126, nov.1912.

Act de donațiune

Cătuna Pleșea, Comuna Obârșeni
Județul Tutova

Eu, Stroe Belloescu, profesor-onorific, în dragoste neclintită și cu încredere în hărnicia țaranului român,

Clădit-am locașul de școală, cu locuința pentru învățător și înzestrându-l cu cele trebuitoare unei școale sătești, îl fac donațiune cotunei Pleșea.

Oblig însă ca acest local să fie'n veci deschis numai pentru școală și pentru luminarea țăranilor, - pe cari îi iubesc mult.

Inaugurarea localului s'a făcut la
27 septembrie anul 1909.

S. Belloescu

Domnule Ministru,

Am onoare a vă înainta pe lângă aceasta Actul de Donațiune a localului de școală, clădit de mine în cătuna Pleșea, pedinte de comuna Obârșeni, Județul Tutova, rugându-vă a orându-i după obicei.

Primiți, vă rog, Domnule Ministru, încredințarea stimei mele.

București, 15 Noembrie 1909.
Domniei Sale
Domnului Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice.

S. Belloescu

Testament,

În numele sfintei Treimi las următoarele mele dispozițiuni după încetarea mea din viață.

În dată ce corpul meu va fi scăldat să fie așezat în **Casa Națională**, de unde într'un car cu doi boi să fie dus și îngropat în Biserica din Comuna Grivița, și carul și boii să fie dați unor însurăței săteni.

Averea mea este astăzi 9 Junie 1912, de 15000 lei în trei scrisuri funciare rurale 5% în casa mea de fer, și 8500 lei la Banca Moldovei de Jos. — total 23.500 lei.

Las 8000 lei pentru școala din Cătunul Palermo, 3000 lei fond la Casa Școalelor din București, cu al cărui venit să se ajute la întreținerea Școalei din Grivița.

2000 lei, fond la Casa Bisericeii din București, din al căruia venit să se ajute la întreținerea Bisericeii din Comuna Grivița; lei 3000 plata D-lui Lăzărescu, pentru atelierul din Grivița; lei 5000 zestre copilei Marieta fiica nepoatei mele Marizța Tertescu.

Cu restul să se cumpere carul cu boi și înmormântarea mea.

Doresc ca la înmormântarea mea să nu se ție cuvântări nici coroane și de se poate cor vocal și nici de cum instrumental.

Bârlad, 9 Junie 1912

Scris, datat și subscris de mine
(ss) Stroe S. Belloescu

S. Belloescu

România

Președintele Trib. Tutova

Constatăm că acesta este testamentul defunctului Stroe S. Belloescu, depus de D-l L-t Colonel Tetrat, cu petițiunea registrată la No26753.

Președinte, (ss) Tasse Teodorescu,

Grefier (ss) G. Guriță

L-t Colonel Tetrat

Gheorghe Clapa

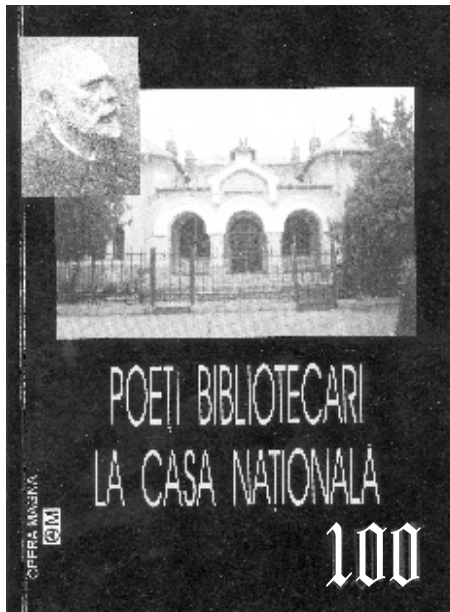
Poeți bibliotecari la Casa Națională

- Antologie de versuri -

Un nou grăunte de aur a poposit pe masa mea de lucru. Un grăunte care a împărtășit o binecuvântată, încântătoare lumină în grămada de știri îngrijorătoare ale zilelor noastre. **Poeți bibliotecari la Casa Națională** este un bob de soare, o dără de lumină, o frântură de aur ce poartă pecetea profesorului Mihai Luca, alcătuitorul antologiei. Începând „Cu pioasă recunoștință, în memoria regretatei Doamne a Cărții, Eugenia Moldoveanu și fratelui meu, profesor universitar doctor inginer Gheorghe Luca, pentru salvarea de la amenințarea iminentă a sfârșitului în aprilie 1995”, dedicație cu care profesorul Mihai Luca își deschide cartea, este suficient să ne îndemne a nu lăsa micul, modestul volum din mână. Sunt îndemnat să citez numele celor ce fac parte din volumul prezentat: Neculai Gh. Bogescu, Constantin Clisu, Mircea Coloșenco, Marian Constandache și George Nedelea.

Pentru istoricii literari cartea este „o mină de aur”. Este vorba de poeți care au fost bibliotecari la Casa Națională „Stroe S. Belloescu”. Credem că acest volum va avea ecou la mass-media și în rândul cititorilor interesați de istoria centenară a bibliotecii bărlădene.

În cuprins găsim cinci incitante titluri cu referiri la poeții menționați mai sus. *Bărladul bibliografilor, bibliologilor, bibliotecarilor...* – ce ține loc de prefață – este semnat de Lucian Vasiliu, din a cărui m ă r t u r i e s p i c u i m : „În Bărladul/Bărladul/Berladul/Barladul atâtor inițiative și personalități (nu este cazul să le enumerăm acum), este de elogiat

și acest efort al celor care au gândit o astfel de antologie poetică și bibliotecară, inedită, apelând la un cvintet liric, exprimat în registre diferite, din generații concitadine armonioase, de audiență locală, regională sau națională. De la „clasicii” Neculai Bogescu și George Nedelea, poeți tradiționali, ușor de memorat, și până la „poligraful” român-canadian, distinsul dascăl Constantin Clisu, exprimat în varii domenii culturale, remarcabil mai ales în cărțile de proză. În același câmp literar substanțial remarcăm admirabila evoluție a poetului-cercetător literar erudit Mircea Coloșenco. Un caz special îl constituie colegul meu de liceu

„baudean”, proaspătul bibliotecar și membru al Uniunii Scriitorilor, Marian Constandache, admirabil descendent al indicibile școli de poezie „Cezar Ivănescu – Cristian Simionescu”.

Cartea deține un zăcământ de clișee și o vastă documentație ce atestă veridicitatea unor destine. Poeților bibliotecari le păstrăm venerația și gratitudinea, rostindu-le cu pioșenie numele învăluit în iubirea noastră. Lucrarea de față face o incursiune în lumea de ieri și de azi a poezilor bibliotecari, ieșind din tiparele obișnuite, ne face cunoștință cu cinci foști și actuali bibliotecari bărlădeni, duși în lumea de dincolo sau încă viețuitori, mai tineri sau mai în vârstă, prin intermediul unor mini-fișe bio-bibliografice și al unor adecvate exemplificări din opera poetică.

Volumul beneficiază și de o *Postfață* semnată de profesorul Mihai Luca, cel care a realizat prima antologie de acest fel în Bărlad și poate chiar în cultura noastră: „Jubileul centenar al Bibliotecii «Stroe S. Belloescu» a prilejuit apariția acestei antologii. [...] Am adunat și selectat creațiile literare ale poezilor care au slujit cu dăruire instituția aniversată și care au contribuit la conturarea și păstrarea prestigiului ei deosebit”.

Vă asigur, dragi cititori, că veți adăuga la șirul valorilor literare această carte, care vă va delecta nu numai la prima citire, dar care vă va îndemna să reveniți, să fiți acompaniați de toți cei ce îmbogățesc lumea noastră „cea de toate zilele”.

Neculai Gh. Bogescu

Bistrița

Coboară din funduri de văi depărtate
Izbindu-se veșnic de'naltele-i maluri.
Ea cheamă din munte, din vale, din codri
A serilor pace, tărie ce'nfruntă
Și zbugiumul apei cu zgomot de valuri

Cuprins de fioruri, în leagăn de plută
Privesc înălțimea străpunsă de creste,
În goana-i de luptă cu stâncile mute
Se spulberă valul ce'ntr'una își spune
Aceeși ritmată și veche poveste.

În noapte, când luna se'nalță din codri,
Și vârful de munte fantastic s'arată,
Cu stolul de visuri mă pierd în tăcere...
Departa un cântec răsună... și moare...
Iar dorul de taină, pe tine te cere...

Graiul nostru

George Nedelea

Rondel epigramatic

Iubita mea i-o fată de la țară
Cu ochi aprinși ca pulberea de stele,
Cu mers naiv... dar sprinten, de gazele,
Și cu priviri învăluite-n pară...

Nu poartă pălărie... nici mărgelile...
Vor spune mulți: „o specie bizară”...
Iubita mea i-o fată de la țară
Cu ochi aprinși ca pulberea de stele.

Nu știe ce-i un „radio”... „flirtul” iară...
De cinematograful și alte cele
N-a auzit decât din cărți de ele,
În schimb iubirea-i doare... te omoară...
Iubita mea i-o fată de la țară!

Cultura Poporului

George Nedelea

Cântec de primăvară

Bine-ați venit, iubiți cocori,
Bine-ați venit în țară,
Pe-aripa voastră ați adus
Senin și primăvară.

Și glasuri de privighetori
În codri și prin luncă,
Și-n suflete acelaș dor
De viață și de muncă...

Și flori în crâng și flori pe plaiu,
Fior și bucurie,
În calea voastră totu-acum
Tresaltă și învie...

Universul literar București
Cultura poporului Cluj

Olga Rusu

Valori spirituale tutovene

La Editura „Sfera” Bârlad, în anul 2004, a apărut volumul 6 (R-Z) din tomul **Valori spirituale tutovene. Biobibliografii**, scos de Primăria municipiului Bârlad, autor prof. Traian Nicola.

Acest al șaselea volum încununează o muncă de peste patru decenii de „căutări, fișări, redactări”, așa cum mărturisește autorul în **Prolog**, cele șase volume cuprinzând, în 3555 de pagini, 480 de personaje (de primă mărime sau nu) care s-au manifestat în acest perimetru sud-moldovean, scopul mărturisit al autorului fiind acela de „a face cunoscut oamenilor sagaci de cultură cine, când și cât au contribuit la spiritualitatea tutoveană” (prin locul de naștere, anii de școală, profesii). Trebuie să mai spunem și faptul că aceste șase volume au apărut în șase ani (1999-2004). Gândul ne duce la o altă întreprindere, cea a lui Ionel Maftei care a scos **Personalități ieșene** (începând cu anul 1972 au apărut zece volume, autorul predând ștafeta, de la al optulea volum, domnului Ioan Timofte) cu 1200 de personaje.

Revenind la volumul al șaselea, sunt cuprinse 87 de nume, cărora autorul le adaugă în **Supplementum**, încă 10, ce se regăsesc, în final, într-un **Tabel sinoptic**.

Personajele sunt din varii domenii. Amintim aici pe boierii - mari filantropi, **Gh. Roșca-Codreanu** (1805-1837) - organizator al miliției moldovene, și **Neculai I. Roșca-Codreanu** (1808-1854), care-și leagă numele de ctitorirea învățământului bârlădean, numele primului este purtat de unul dintre cele mai vechi și prestigioase licee din țară (1846), iar numele de Neculai I. Roșca-Codreanu se leagă de fondarea Școlii secundare profesionale de fete din Bârlad, precum și a Spitalului și a capelei acestuia. Ne oprim la iuncherul Costachi Racliș, dintr-o veche familie de boieri din sec. al XVIII-lea, participant la revoluția din 1848, președinte al Eforiei obștești a târgului Bârlad, luptător pentru Unire, prieten al lui Al.I. Cuza, episcop al proprietății târgului Bârlad, căruia autorul îi acordă un spațiu apreciabil după ce consultă foarte multe documente de la Arhivele Statului, așa cum procedează la mai mult de jumătate din

personajele pe care le creionează.

Un loc important îl ocupă în economia volumului scriitorii: Lucian Raicu, I.M. Rașcu (dorim a se corecta data nașterii: 26 februarie 1890, nu 31 martie 1900), Nicolae Rădulescu-Niger, Cristian Simionescu, Dumitru Solomon, Octavian-Vasile Stoica, Gh. Spiridon, Pamfil Șeicaru, Tudor Teodorescu-Braniște, G. Tutoveanu, G.G. Ursu, Lucian Vasiliu, Șt. Vârgolici, Al. Vlahuță, V. Voiculescu, C.D. Zeletin. Sunt bibliografii interesante, unele medalioane, fiind folosite lecturi concentrice, fișele inițiale fiind de cele mai multe ori aduse la zi. Dacă ar fi să exemplificăm numai cu ziaristul Pamfil Șeicaru (1894-1980) (pp. 304-331), după ce prezintă fișa sa pentru perioada cât a fost în România, îi urmărește activitatea din Spania, Germania, unde moare la 20 octombrie 1980. Îl urmărește și după moarte: rămășițele pământești sunt aduse de la Dachau din Germania, la cimitirul Sf. Vineri din București, în februarie 1991, continuând cu consemnarea reabilitării inculpatului Pamfil Șeicaru în ședința publică din 8 mai 1995, pentru falsele acuzații ale „Tribunalului Poporului” din august 1944 pentru care fusese condamnat la moarte, în contumacie. Iată câteva notații ale acestuia: „În 1913-1914, când făceam clasa a VIII-a la Liceul «Codreanu» din Bârlad, mulțumită prieteniei poetului Gh. Tutoveanu, scriam la două ziare din provincie: *Răsăritul* și *Propaganda conservatoare*, ambele din Bârlad. Erau publicații săptămânale. În același timp lucram și la revista *Freamătul* tot din Bârlad, al cărei director era G. Tutoveanu” (31 mai 1975). Și un portret pe care îl face Tudor Arghezi lui G. Tutoveanu, catalizatorul spiritual, timp de aproape o jumătate de secol, al culturii bârlădene, al cărui Eden permanent a fost Bârladul: „Mi-ar plăcea să știu că Tutoveanu e un om fericit. Licărește în el o candelă în noaptea Crăciunului pe zăpadă, o verginitate de naștere din nou, și trezește o aromă de zambilă din noaptea de Paști, o transfigurare de înviere. Mă farmecă și mă obsedează, bătu-l-ar norocul!”

Apar în paginile acestui op pictorii: Eugen Rascenco, Gh. Răducanu, Maria Rîmniceanu, N.N. Tonitza (pp. 434-457),

Stavru Tarasov, N. Ciochină, Corneliu Vasilescu, oamenii de teatru: Siegfried Wolfinger, Sorana Țopa, Lucia Sturdza-Bulandra, medicii: Vasile Rășcanu, Valeriu Roșculeț, Gh. Tudoranu, Vasile Sion, Const.-Iustinian Tașcă, Dumitru Tănăsescu, Valeriu Rugină (mort 2003) etc.

După ce am parcurs cele 780 de pagini, cu impresionante trimiteri bibliografice, în periodice, în volume, cu bibliografii de referință, constatăm strădania și reușita autorului de a ne înfățișa valori umane, nu numai de excelență, selectarea personajelor ținând cont de contribuția fiecăruia la îmbogățirea vieții spirituale românești, domnul Traian Nicola considerându-se „un ucenic al constructorilor și organizatorilor de cultură românească”.

Autorul, conștient de disproporționalitatea valorilor celor incluși în volum, prezintă personajele creative nu în mod arhivistic; nu avem de a face cu biografii romanțate, ci cu vieți dezvoltate cu ajutorul documentului. Într-un volum anterior se întreba: „**Am făcut-o** pe memorialistul, istoricul cultural, biograful, bibliograful, cronograful, cronicarul [...], monografistul, pe «Memento»-istul istoric al unor partide politice, prezentator de figuri din armata română, evocator al unor volume politice etc., etc.?”

Răspunsul este afirmativ. Este prezent în aceste ipostaze în cele șase volume; a făcut toate acestea, cu asupra de măsură, astfel că produsul finit te determină să meditezi, să fii în relație cu **adevărul** și **frumosul**, reîntoarcerea în trecut, la spiritul unor întregi generații fiind o dovadă în plus că atunci când nu scrii pentru glorie, îți poți lega numele de fapte trainice, așa cum este această carte. Numele profesorului Traian Nicola va fi legat pentru totdeauna de viața culturală a plaiurilor tutovene, a Bârladului, orașul care l-a câștigat printre dascăli și căruia i-a dăruit o viață plină de preocupări intelectuale, cartea de astăzi fiind o faptă pentru eternitate.

„Dacia literară”, anul XVI (serie nouă) nr.58 (1/2005), Iași.

Doina Teodoru-Gavriliu

„Vivat Academia, vivant Professores” Monografie sentimentală

Umblând hai-hui prin orașul toropit de zăduful pârjolitor, am intrat cu mintea și cu sufletul inundate de curiozitate, amintire și dor în Școala nr.4. S-o iau pe rând: mai întâi curiozitatea de a ști de ce se numește școala noastră „Tudor Pamfile” și apoi să văd dacă scara ce duce la etaj mai scârțâie tot atât de plângător și sinistru.

Scara asta ruinoasă am văzut-o în multe coșmaruri în care eram elevă, nevoită să o folosesc și asociată cu frica pe care o trăiam când călcam pe scândurile putrede ale unui fel de păsărele ce ducea la toaleta elevelor. Nu, de acum nu le voi mai visa, căci am văzut o scară solidă din ciment, iar pasarela a dispărut.

nesigură.

Cursurile clasei a II-a s-au făcut cu d-na Coloșenco. Nu și eu, care a trebuit să le fac la țară, căci se punea problema de a nu mai putea fi înscrisă. Cum timpul dă și soluții, am revenit în clasa a III-a. Am regăsit prietenele, o școală reparată (atât cât se putea) și o nouă învățătoare, d-na Ec. Pascu. Era blândă, calmă, îți dădea senzația de liniște. Am dat cu dumneaei examenul de absolvire al ciclului primar.

Gimnaziul a fost la fel de stresant. Viața era grea, alimentele și „bunurile” se dădeau „pe puncte”, totul era raționalizat.

M-am simțit nedreptățită: prietenele mele erau prinse în tot felul de activități de

Tănase, pe atât de distantă o simțeam pe d-na prof. Pintilie. Era o prezență „aristocratică”, cu mâini înguste, neobișnuite cu altceva în afara cărților. Era severă, se învăța la Istorie în draci! (Chiar și în particular avea un ușor aer de superioritate care intimida).

Doamna profesor Șuluțiu știa că prestigiul unui profesor de Limba română este direct proporțional cu numărul elevilor admiși în liceu, astfel că, în afara clasei „Doamna” ne aștepta (pe 7-8 din clasă) în grădina casei unde ne pregătea pentru absolvire și admitere. Ca semn de mulțumire pentru gentilețe și ca amintire, i-am luat nu cărți, așa cum ar fi fost normal,

Întâlnire cu absolvenții promoției 1960, la 25 oct. 1980.

Amintiri... În clasa I ne-a întâmpinat d-na Maloman – în vârstă – atunci – care ne-a pus în mâini tăblițe și „plumb”, care lăsa o urmă gri. Pe o parte era liniată pentru matematică, pe cealaltă pentru litere, cu care să dezlegăm tainele lumii. „Doamna” era înaltă, solidă, cărunță, tunsă scurt, îmbrăcată într-un costum „deux pièces” din stofă pepit. Clasele erau în clădirea de vizavi (casa boierească a surorilor Oprișan), căci școala era nesigură până la pericol. La școală eram un copil timid până la inhibiție (boală lungă și moștenită) și mi-a simțit îngredită libertatea și independența. Prietenele mele erau mai relaxate, căci ele aveau acasă surori, mamă, tată, al meu nu știam dacă mai trăiește și în lumea mea mă simțeam

la care eram exclusă. Se spunea: „are o ținută impecabilă, dar nu corespunde politic”. Cu tot „Certificatul de despărțenie” pe care de nevoie l-a făcut Mama, eu rămâneam tot fiica tatei... Noroc că noi, copiii, nu făceam niciun fel de discriminare.

Așa cum în lume sunt Oameni și oameni, tot așa sunt Profesori și profesori. Cel mai mult am iubit-o pe d-na prof. Mitrița Tănase, pentru sensibilitatea, blândețea, poezia cu care ne prezenta viața necuvântătoarelor și a plantelor. Mai târziu mi-a fost dragă și pentru că o știam lovită de drama ce o trăia după pierderea uneia dintre cele două fiice (ajunsesem să citesc „La Medeleni” și făceam analogie cu Olgața).

Pe cât de caldă o simțeam pe d-na

ci o poșetă albă, care... nouă ne-a plăcut foarte mult!

În clasele a V-a – a VI-a dirigintă ne-a fost d-na Zagorodnăi, profesoară de limba rusă. Cum ne-a fost? Iată un fragment din scrisoarea Luciei Ene: „O amintire din acea vreme, este reclamația sub forma scrisă împotriva dirigintei. Ideea a fost a colegei noastre Letiția Daju, fata prim-secretarului de Partid, dar până la urmă singura vinovată ai fost tu, deoarece epistola a fost concepută și scrisă la tine în casă, iar familia ta era dușman al noii orânduiri”. Până acum Mama nici nu avea destule necazuri! Au susținut-o moral fostele colege de cancelarie (d-nele Tănase, Pintilie) căci între timp fusese dată afară din învățământ.

Multe primăveri au trecut și multe

toamne și-au scuturat frunzele plopilor din față peste vârsta Liceului „Iorgu Radu” (devenită Școala nr.1), până a venit și rândul nostru să călcăm pragul prestigiosului locaș. Aici am absolvit clasa a VII-a terminală, am susținut examenul de absolvire și de admitere în liceu, vegheați de privirile ocrotitoare ale celor „patru bărbi” din tablourile de pe pereți: „barbă albă, barbă neagră, barbă cioc, barbă-deloc” (Marx, Engels, Lenin, Stalin).

Veneau surorile Diaconu din capul Bd. Epureanu (devenită Karl Marx), eu de pe „Ilie Pintilie”, treceam Podul Verde peste Cacaina cea capricioasă – un firicel de apă – care periodic se umfla și ieșea dintre maluri. Atunci se trecea strada cu albiu transformate în bărci, iar țâncii se distrau de minune.

De pe „deal” coborau: Mariana Mânăstireanu, Stela Blănaru, Lucia Ene, iar din casa lui Toma Dăscălașu, Sultana Guțu.

Băieții mergeau la Liceul „Codreanu”, dar veneau „în vizită” către liceul nostru, iar noi îndrăzneam o plimbare către liceul „Ior”. Era depășită regula care interzicea elevilor de ambe sexe să folosească același trotuar. Care va să zică, ne emancipasem!

O amintire frumoasă din gimnaziu a rămas „Casa Pionierilor”, unde am învățat mulți, ne-am „sudat” ca grup social, iar tov. „Directoare” era foarte apropiată de acest grup. Și ca liceeni, studenți, continuam s-o vizităm (mai târziu, apropierea a fost cam prea mare!).

În organizație se intra în serii (de 6-8) după merite. Trebuia să scriem frumos pe o coală mare (tip bloc de desen) „angajamentul” pe care-l rosteam emoționate și primeam cravata roșie. Deși nu eram „coada”, am fost primită în detașament cu ultima serie. Mama mă liniștea: poate nu ai scris frumos „angajamentul”, sau te-a văzut cineva jucând țurca, sau alergând cercul pe stradă (treabă pentru băieți). Noaptea visam angajamentul: „eu, tânăr pionier al R.P.R., mă angajez în fața tovarășilor mei să... să... să...” Ciudat, dintre toți cei la a căror memorie am apelat, nici unul nu-și amintește la ce ne angajam...

Planurile lui Gh. Gheorghiu-Dej privind dezvoltarea urbei natale s-au materializat în construirea F.R.B.-ului, care includea orașul în circuitul industrial național. S-au construit blocuri pentru noua forță de muncă ce migra spre oraș și nu știu dacă și stadionul. Pe stadion se defila de 23 August și se striga cu hotărâre „U.R.S.S. bastionul păcii e!”, ceva „Trăiască...” și „Ura!!!” (în timp ce la țară bătrânii așteptau să vină americanii). Coloana începea cu pionierii de azi, uteciștii de mâine.

În UTC am intrat fără probleme. Acum

tata era liberat și avea condiție „sănătoasă”. Paradoxală țară în care unii zilieri aveau studii universitare și unii guvernanți erau agramați sau buni la alfabetizare (în schimb, la facultate, în 1963, secretarul U.T.C. pe Institut, m-a trimis timp de două luni să aduc de la părinți „declarații autobiografice”. Apoi, după judecata lui, numai criminală nu eram! Acum, îmi vin în minte versurile lui Petre Vârlan: „Firule, măi fir de iarbă/ pe tine cine te-ntreabă/ de ți-e teamă, de te doare/ când ești călcat în picioare?!”).

Pentru elevi s-a planificat un viitor liceu militar, după proiectul celui de la Câmpulung Moldovenesc. Până la finalizarea construcției s-a schimbat și profilul liceului, el devenind „Complex școlar”, care a „înghițit” liceele: de fete, de băieți, pedagogic, un „Institut” post-liceal de 2 ani ce școala învățători etc.

Asta se întâmpla în anul școlar 1958-1959, prima promoție de absolvenți (1959) nominalizând pe Elena Diaconu (absolventă cu nota 10 pe linie), Nicolae Crețu, Mihai Daraban, Nicu Mihai, Constantin Saulea, Virgil Antonovici, Ștefan Moraru ș.a. Noi urma să fim promoția lui 1960 în care au absolvit mare parte dintre viitorii intelectuali ai orașului și nu numai. Alfabetic: Lucia Aftene, Elena Bădescu, Stela Blănaru, Veronica Diaconu, Lucia Ene, Aurora Gheorghiu, Sultana Guțu, Mariana Gârneață, Oltea Rășcanu, Mariana Mânăstireanu, Mihaela Tudor, de la „G” – El. Broșteanu, El. Gachi, M. Sălăvăstru și colegii V. Aur, N. Botezatu, S. Coloșenco, A. Dima, E. Gâdei, V. Ioan, C. Ivănescu, O. Stoica, I. Strătilă și să mă ierte cei pe care nu i-am numit, dar în 1960 au absolvit 7 clase paralele.

Pentru noi, dimensiunile noii școli erau impresionante, la fel și risipa de „lux”: scări, coloane, pardoseală din marmoră, parchet și difuzoare în clase, mobilier nou, cuiere furniruite pe holuri. O enormă curte interioară era încadrată de corpuri de clădiri care adăposteau: cantina, internatul, sala de sport, biblioteca, ateliere, iar în spatele lor era dealul înverzit și aer curat, căci „Complexul” s-a construit în afara orașului. „Naveta” era urâtă iarna și frumoasă în restul anului.

Ca oameni ce fusesem învățați cu sărăcia, păstram cu sfințenie luciul parchetului pe care-l întrețineam cu petrosin și ceară și pe care pășeam cu papuci asemănători celor pe care-i primești la intrarea în marile muzee... Noi le-am adăugat naționalele noițe și-i făceam să semene cu ceva mai potrivit uniformei despre care și acum socot că avea o linie elegantă. Încălțăminte rămânea pe hol și se întâmpla să-ți cauți pantofii pe lângă ușile altor clase.

Acum școala era mixtă și în clasa noastră, a doua de profil umanist, viețuiau 37 de fete și câțiva băieți: M. Constantin (nu dirijorul coralei „Madrigal”, Gh. Constantinescu (oare pe unde or fi?), Cezar Ivănescu și Gheorghe Izvoranu.

Imediat ce se auzea soneria care punea capăt emoțiilor noastre, din difuzor izbucnea muzică ușoară, așa că profesorii, volens-nolens, trebuiau să se încadreze în cele 50 de minute de curs. După profesori, ieșeau rapid din clasă Marin și Ghiță, iar noi rămâneam stăpâne absolute în elementul nostru feminin. (Cerică nu conta, fiind cufundat în lecturile lui, nici nu ne vedea – cel puțin așa credeam noi atunci) și începeam să dansăm. Supravegheam însă și coridorul, căci d-na dirigintă, Olga Greifenberg, nu glumea în probleme de ținută și de fapt, nici în altele. Totuși, panglica albă ce trebuia să disciplineze suvițele de păr și care era parte din uniformă – stătea mai mult prin buzunare, până când „Drăguța” apărea în capătul holului și noi reveneam la ținuta impecabilă ce trebuie s-o avem. Altfel, auzeam un cuvânt cumplit pe care distinsa noastră profesoară de latină îl scanda.

Toți eram mândri de profesorii noștri și aveau și de ce. Iată ce „garnitură” am avut în încadrare: dl.prof. Constantin Parfene (și acum „il aud vorbind cu pasiunea celui care iubește, căci dl. profesor vorbea cu dragoste despre tot ce însemna literatură română). Ce desfășurare de forțe în pregătirea echipei care a reprezentat liceul în competiția școlară „Drumetii veseli”, concurs „arbitrat” de prof. Nicolae Saftu! În miezul eforturilor, același neobosit prof. Parfene.

Doamna Olga Greifenberg ne-a adus mereu în față modelul unei doamne ce știa să rămână feminină în costumele de o eleganță sobră și distinsă, ce înveșmântau o ființă suplă și dreaptă. La „ascultare”, întâi nominaliza eleva și apoi formula întrebarea. (Vai de cei timizi!)

Cu limba franceză am trecut de la „una caldă, una rece”, adică de la d-ra Elena Petrea (care nu știu cum se face, dar iarna, în șoșoni, avea mereu șosete desperecheate, lucru care ne-o făcea simpatică, fiindcă avea multă înțelegere și umor) la d-na Elena Aisbiovici, cu care, toată ora se desfășura în limba lui Voltaire.

Cu limba rusă, pe care ar fi trebuit s-o vorbim curent, ținând cont că o învățam din clasele mici, închei catedra de limbi străine.

Am început cu d-na Coloșenco de dragul căreia învățam un grai ce mi se părea bolovănos. Mai târziu, în gimnaziu, ne-a preluat d-na Zagorodnăi, iar de la liceu, îmi amintesc cu un amestec de amuzament și ceva duioșie de dl. Volkov, pensionar suplinitor (reactivat din lipsă de cadre),

căruia îi jucam destule feste. Avea un tic: când se enerva, își freca fața cu ambele palme. Plecând de aici, răzuia mina unui creion chimic și cum avea obiceiul să se plimbe printre rândurile de bănci cu mâinile la spate, răsturnam praful în căușul palmelor.

Așteptam în liniște un timp în care să se topească și apoi se auzea un mârâit surd și crescendo, venit din spatele unor figuri atente și serioase. Normal, dl. Volkov se enerva, își întindea pe față dăre vineții, iar noi jubilam că ne-a ieșit schema ca la carte. În zadar striga „Ăiicăăă...” și doar ne era simpatic...

Altă dată, a plimbat prin fața ușilor deschise și a elevilor ieșiți în pauză, o cioară moartă, cu ghearele crispate, pe care i-o agățaseră de cordonul paltonului, băieții de la „D”. Au avut decența de a o desprinde pe coridorul ce ducea la cancelarie. Ce cruzi sunt elevii atunci când găsesc o „verigă slabă”!

Dl. Octavian Grigorescu a continuat să ne învețe limba lui Pușkin. Era o tânără „figură”. La lucrările de control, așezat la catedră, deschidea un ziar în spatele căruia dispărea cu totul. Cred că era un domn delicat care, ori voia să înțelegem că are deplină încredere în noi, ori se jena să fie pus în situația de a descoperi o eventuală fraudă. Cu alte cuvinte, se jena de ne-jena noastră.

Când ne-am mutat la Școala nr.1, în clasa a VII-a, am intrat pe mâinile altor profesori, astfel că la „Istorie” am învățat cu d-na Clemansa Iordan. Aici trebuie să povestesc cum la sfârșitul unei ore mi-a cerut s-o însoțesc pe culoar și mi-a spus sec, fără a mă privi: „spune-i mamei că peste două zile va fi judecat tata”. Până atunci, frecvent, după ce nota absenței, la prima mișcare pe care o făceam în bancă, se auzea: „Teodoru, ieși afară!”

Astfel, probabil, se desolidariza oficial de un „element” ce provenea dintr-o familie de „dușmani ai poporului” (așa scrie pe biletul de liberare al Tatei: TG (temniță grea) – activitate intensă contra clasei muncitoare. Sintagma ce ne-a adus atâta nenorocire, ar merita să ne facă să râdem, căci Tata era un om pașnic). Comisionul încredințat mie arată că neoficial d-na profesoară (soție de preot), avea alte sentimente, dar... dar m-am răzburat!

În ultima săptămână de curs a clasei a XI-a, la ora de istorie a severei d-ne Iordan, a asistat și o pisică rătăcită prin școală. Cu toată strădania colegelor din jur, pisica a stat cuminte, dar la zgomotul soneriei s-a speriat și a zbughit-o pe ușă pe lângă picioarele d-nei – prea surprinsă pentru a mai reacționa. A fost preluată de Dan Tâlván de la „D” și pisica a mai făcut și o oră de dirigenție cu aceeași d-nă Iordan, care

n-a sesizat colectivul lărgit al clasei.

Cât despre „Istorie”, învățam una fragmentată, ciunțită (dar predată după scheme clare, ordonate și concise). Se iscau și în familii „conflicte” între generații, dispute de genul: „Cum să nu știi nimic despre N. Iorga?”. Răspuns: „Dacă era așa de «mare», ne spunea și nouă la școală!”. Despre cum „trebuia” predată istoria, iată o evocare a colegului nostru Ion Strătilă, care adaugă galeriei și alte tablouri ale dascălilor noștri.

* * *

La sugestia Doinei Teodoru încerc o întoarcere în timp pentru a aduce în actualitate câteva gânduri și întâmplări din timpul liceului, având în prim plan câțiva din dascălii de referință ai școlii bărlădene și, îndrăznesc să spun, nu numai.

Înainte de a relata întâmplările, doresc să înțelegi că aprecierile mele, pretențios spus moralizatoare, asupra tâlcului acestora, poartă pecetea unuia pentru care anii de liceu au reprezentat cea mai luminoasă și mai bogată în acumulări perioadă a formării sub toate aspectele.

De aceea, rog cititorul – dacă se va găsi vreunul – să ierte subiectivismul relatării.

Încă ceva: eu am „făcut” liceul în două instituții și trei localuri: la fosta școală pedagogică „N. Roșca-Codreanu”, un an, la liceul „Gh. Roșca-Codreanu” – un an și jumătate și ultimul an și jumătate la „Complexul Școlar” de la marginea orașului.

Aș fi fericit dacă prin modul în care voi povesti întâmplarea am să reușesc să scot în evidență marile calități intelectuale și pedagogice ale profesorilor noștri și impactul acestora asupra tinerilor care se pregăteau să intre în viață.

Încep cu evocarea unui dascăl provenit din perioada interbelică, produs al învățământului universitar, „furnizor” al unor personalități de mare prestigiu, cum ar fi academicienii Stoilow, Moisil, Vrinceanu etc.

E vorba de domnul Gheorghe Gâlcă, poreclit de noi simplu „Moș Ghiță” – omul pe care nu te puteai supăra niciodată.

O oră de fizică se împărțea, matematic, în două părți: una aferentă obiectului respectiv, cealaltă aferentă unor sfaturi de viață, colorate cu date și exemple care constituiau sarea și piperul orei, cum ar fi de exemplu: Care este deosebirea între România și Elveția? Răspunsul era năucitor: Consumul de săpun pe cap de locuitor care era, evident, în favoarea Elveției.

Sau: Care este cauza îmbolnăvirii de stomac a românilor? Simplu: Nu se mestecă (în ceain) mămăliga după regulă. Regula lui „Moș Ghiță”, învățată pe când era elev la

internat și făcea de serviciu la bucătărie, era: 300 de melesteie.

Avea sistemul său absolut original de a pune note: scotea la tablă 3-4 elevi cu caietele în care aveau răspunsul la întrebările recapitulative de la sfârșitul capitolului. (Teme făcute acasă deci, teoretic, toate de nota maximă care putea fi 5 sau 10 – după cum era sistemul de notare).

După ce fiecare din cei ascultați citeau din caiet, notele erau puse după valoarea elevului stabilită de „Moș Ghiță” după reguli numai de dânsul știute.

În final, o întâmplare hazlie, dar cu o adâncă semnificație:

La o oră de fizică (eram în clasa a IX-a), domnul profesor îl surprinde pe elevul Ignat făcându-și tema la limba română. L-a luat de urechi, i-a tras și o palmă și i-a spus: „Nu te-am bătut pentru că nu erai atent la oră, ci pentru că ai făcut greșeli de ortografie”.

Un alt profesor căruia îi port un adânc respect – dincolo de calitățile sale profesionale ca profesor de chimie și, conjunctural, de ALA, este domnul Traian Nicola.

Domnul Nicola, de o exigență proverbială legată de obiectul numit chimie, a avut darul de a sădi în conștiința multora dintre noi aplecare spre cunoaștere a tot ce a creat omenirea în artă, cultură, muzică etc.

Rămân de neuitat lecțiile-concert cu simfoniile lui Beethoven – cu exemplificări de pe plăci „Odeon” la un patefon cu o vechime respectabilă. De asemenea, montarea în calitate de producător și regizor a două piese de teatru „Patriotica Română” și „Jocul de-a vacanța”, care au avut succese de necontestat și care au contribuit la cimentarea unei prietenii de durată și cu o sensibilitate aparte între „actori”, dintre care amintesc pe Nicușor Crețu, Marlena Tiron, Magda Munteanu, Mihai Daraban, Nicu Mihai, Ștefan Moraru ș.a.

Din păcate, faptul că teritorial am fost departe, nu mai știu prea multe despre domnul Nicola, decât că s-a implicat în realizarea unui proiect foarte ambițios și de foarte bună calitate referitor la personalitățile bărlădene.

Am însă convingerea fermă că toate generațiile de liceeni din Bărlad s-au bucurat de faptul de a-l avea ca dascăl și prieten pe domnul Traian Nicola.

Una dintre cele mai pitorești figuri de profesor era domnul Velicu, care preda științele naturii.

Profesor, cred, fără egal în domeniul său, rămâne în mintea mea ca un veșnic nonconformist prin atitudinea sa, prin modul de a se îmbrăca și prin originalitatea

de apreciere. Aș aminti un episod antologic de încheiere a unei medii trimestriale (sau pe un pătrar?) colegului nostru Hotnog, o figură la fel de pitorească.

Pe scurt, întâmplarea s-a derulat astfel: Domnul Velicu a adus tezele pentru a trece notele în catalog. Ajungând la Hotnog, declamă, ritos: „Hotnog, nota 4. Cu un doi și un trei la oral, hai: media 5”. Domnul Velicu nu a uitat să precizeze că acest calcul original până la absurd, includea de fapt „bonusul” acordat lui Hotnog care recoltase frunze de dud pentru hrana viermilor de mătase de la liceu, activitate gestionată de domnul profesor.

Aș vrea să aduc un pios omagiu și domnului profesor Constantin Parfene, plecat destul de curând dintre noi. Omagiul este datorat dascălului perfect care a fost domnul Parfene, în sensul că niciodată nu s-a limitat în predarea lecțiilor la a ne expune ceea ce conținea manualul sau programa școlară.

Domnul Parfene aducea întotdeauna completări care făceau mult mai ușor de înțeles teoria literaturii sau creiona, cu elemente de istorie sau de cancan, viața și activitatea vreunui scriitor. Nu pot uita că atunci când discutam, spre exemplu, de dramaturgia contemporană, domnul Parfene ne aducea, pentru a înțelege mesajul unei piese, argumente și puncte de

vedere din cronicile dramatice istorice sau de actualitate.

Mare om, mare caracter!

Sigur, cele câteva exemple nu au epuizat pleiada formidabilă de dascăli care ne-au luminat calea spre devenire ca oameni. Aș enumera, între mulți alții, pe domnul Ionescu (matematică + directorul liceului), doamna Mărgineanu (limba română), doamna Bălan (limba franceză), domnul Chicu (fizică), domnul Cuțui (educație fizică).

Fiindcă subiectul nostru se referă la impactul anilor de liceu asupra formării personalității noastre și a deschiderii către înțelegerea a ceea ce se petrecea în țară și în lume, aș dori să amintesc o întâmplare care, dincolo de șocul pe care l-am resimțit, a avut darul să mă facă să fiu preocupat de a pricepe ce se întâmpla în România atunci și de a gândi la soluții de schimbare a ceea ce era strâmb.

Concret, despre ce este vorba?

Eram în clasa a XI-a. La sfârșitul unui trimestru ni s-au adus tezele la Istoria României. La trecerea notelor în catalog cu nelipsite comentarii, când a ajuns la Octavian Stoica – Dumnezeu să-l odihnească în pace! –, doamna profesoară a spus: „Stoica, tu ai făcut o teză foarte bună, dar din păcate nu-ți pot pune decât nota 4. Am impresia că te-ai inspirat din niște surse

vechi, neconforme cu manualul”. Tavi (Țuca) Stoica era un perpetuu revoltat. Și-a apărut teza. N-a avut nici o șansă, cu tot regretul și (îndrăznesc să afirm acum, după aproape 50 de ani) groaza de care era cuprinsă doamna profesoară.

Noi ceilalți eram înlemniți. Cred că am avut curajul să întreb „Și care este adevărul istoric?”. Doamna profesoară n-a avut puterea să răspundă.

De notat: manualul de istorie era semnat de un semidoct ilegalist numit Mihail Roller.

Întâmplarea de mai sus are tragismul său, dar a fost precedată de o alta, cu mult mai tragică. Un distins profesor de istorie, dl. Luca, a avut neinspiratia ca într-o zi să se așeze, în eleganta cancelarie a Complexului școlar, pe un scaun (de fapt un adevărat jilț) a cărui „proprietate” a fost revendicată de o persoană care știa rusește la mama de-acasă și pentru asta preda limba rusă în România. La revendicarea exprimată de doamna respectivă, domnul Luca a spus: „Așa sunteți voi, rușii ăștia. Nimic nu vă ajunge”. A doua zi a dispărut și a murit în pușcărie.

Ion Strătilă,
Promoția 1960

- va urma -

Diana Stoica

Semne poetice. Valea în imaginarul poetic eminescian

– urmare din numărul trecut –

Valea, în proza eminesciană, - dimensiune a temporalității mitice

În proză, **valea** are un rol esențial în perceperea lumii de sensuri întemeiate mitic, coexistând cu alte imagini artistice care-i definesc statutul ontologic. Astfel, în **Cezara**, Insula lui Euthanasius apare ca un tărâm paradiziac, **valea** instituindu-se aici ca spațiu al asumării, al acceptării condiției ființei umane – „*lumea mea este o vale*” – , ieșită din profan și integrată unei lumi pusă sub semnul esenței.

Prin perceperea pământului ca în prima zi a creației, se re-crează de fapt lumea, gest iterativ care asigură „trăirea” mitului: „<<Trăind>> miturile, interpretează Mircea Eliade, ieșim din timpul profan, cronologic, și pătrundem într-un timp calitativ diferit, un timp <<sacru>>, deopotrivă primordial și recuperabil la infinit” (Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978, p.18). Un spațiu refuzat lumescului, insula reprezentând un hiatus între lumea sacră și lumea fenomenală, ascunde, îndărătul unei naturi geologice impresionante („stânci nepătrunse”, „urieșți”) o lume în starea de facere, imagine care s-ar traduce ca o „eternă reîntoarcere” la atemporalitatea mitică: „*Lumea mea este o vale, încunjurată din toate părțile de stânci nepătrunse cari stau ca un zid dinspre mare, astfel încât suflet de om*

nu poate ști acest rai pământesc unde trăiesc eu. Un singur loc de intrare este – o stâncă mișcătoare ce acoperă măiestru gura unei peștere care duce pân-înlauntru insulei. [...] De jur împrejur stau stâncile urieșți de granit, ca niște păzitori negri, pe când valea insulei, adâncă și de sigur sub oglinda mării, e acoperită de snopuri de flori, de vițe sălbatice, de ierburi nalte și mirositoare în care coasa n-a intrat niciodată. Și deasupra păturei afânate de lume vegetală se mișcă o lume întreagă de animale”. (O. VII,121)

Multitudinea imaginilor simbolice matriciale dezvoltă intuițiile mitice ale lui Eminescu. Astfel, **valea**, imagine-simbol a ființării (în poezia care tratează tema nașterii universului, este unul din elementele esențiale ale genezei), se circumscrie acestui decor geologic colosal, fiind asociată adâncului și, în același timp, apei, văzută ca materie primordială, oglindă a lumilor terestre și cosmice.

Adâncul **văii** își definește substanța prin raportare la înălțimea **stâncilor**, „stânci urieșți de granit”, mișcare orientată în sus, cu deschidere spre înalt, iar **granitul**, rocă primordială în viziunea lui Goethe, materie a durtății care „sfidează orice pătrundere, orice scrijelare, orice uzură” (Gaston Bachelard, *Pământul și reveriile voinței*, București, Editura Univers, 1998, p.154), sugerează perenitatea materiei geologice.

Muntele, sugestie a durtății, a absolutului, este raportat la **vale** ca forme de recuperare a materiei primordiale. În nvela **Sărmanul Dionis**, Dionis este transpus, prin intermediul visului, într-un peisaj edenic: „**munții** cu fruntea încununată de codri, cu poalele pierdute în **văi** cu izvoare albe” (O. VII, 100), **munte** și **vale** implicând o simbolică a verticalității, primul termen, orientat în sus, își confirmă esența prin ideea transcenderii, celălalt în jos, este pus în legătură cu adâncul, ambele imagini păstrând însemnele miticului.

Revenind la imaginea insulei, existența acesteia implică elementul acvatic. Imaginea lacului, în care curg patru izvoare, trimite la cele patru fluvii care ies din Eden, udând și înconjurând universul locuibil și care semnifică universul în totalitatea lui (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Vol. 3, București, Editura Artemis, 1993, p. 30): „În mijlocul **văii** e un lac în care curg patru izvoare cari ropotese, se sfădesc, răstoarnă pietricele toată ziua și toată noaptea. E o muzică eternă în tăcerea vătătică a **văiei**.” (O. VII, 121). Mișcarea este inversă, de întoarcere într-un timp și spațiu arhetipal, încărcate de armonie, cu întemeiere pe principiul muzical, consubstanțial naturii sacrului.

Valea – imagine a universului copilăriei

Din perspectiva acestei direcții de semnificare, semnul poetic **vale** se constituie în imagine a întoarcerii spre temporalitatea copilăriei, prin intermediul visului, semn al ieșirii din fenomenal „*Atunci i se năzare un vis frumos*” (O. IV, 318) și al redescoperirii dimensiunii sacrului de către ființa umană, prin înțelegerea limbajului lumii: „*Colo în depărtare e valea lui natală, / Cu codrii plini de umbră de râpe fără fund, / Unde izvoară albe murmură cu șfială / Și scapăr-argintie lovindu-se de prund*” (O. IV, 318) și prin retrăirea iubirii care face posibilă armonizarea ființei umane cu ființa lumii: „*De-aceea însă ar vrea încă odată / Să vadă lunca verde, departe valea-n flori, / Unde ades de brațu-i în noaptea instelată, / Șede pe stâncă neagră, spunându-i ghicitori*” (O. IV, 320).

Valea – expresie a limbajului firii

Cu semnificații din sfera naturii terestre, semnul poetic **vale** relevă imaginea unei naturi investită cu atribute umane, dezvoltând ideea de armonie absolută a lumii. Pe fondul asigurării condiției de iubire, **valea** se constituie în spațiu de rezonanță a limbajului firii, manifestat prin muzicalitatea provocată de sunetul clopotului care relevă dimensiunea sacrului: „*De departe-n văi coboară tângușul glas de clopot*” (O. I, 76) sau de sunetul cornului, încărcat de melancolie, care asigură dezmarginirea ființei umane, prin iubire, și armonizarea ei cu ființa lumii: „*Se tot duc, se duc mereu, / Trec în umbră, pier în vale, / Iară cornul plin de jale / Sună dulce sună greu. // Blându-i sunet se împarte / Peste văi împrăștiat, / Mai încet, tot mai încet / Mai departe ... mai departe ...*” (O. I, 104).

Ca element geografic, **valea**, în raport de complementaritate cu **muntele**, introduce armonia muzicală, afirmată de elementul primordial **aer**, expresie a unei stări sufletești determinată de iubire: „*Iar aeru-n munte, în vale vibrează / De tainici oftări*” (O. I, 4); (var. „*Iar aeru-n munte, în vale vibrează / De cânt și de-amor*”) (O. I, 248) sau, încărcată de muzicalitate, prin refractarea undelor sonore provocate de acvatic, **valea** devine spațiu al armonizării iubirii: „*Hai în codrul cu verdeață, / Und-izvoare plâng în vale, / Stâncă stă să se prăvale / În prăpastia măreață*” (O.I,54).

Într-o contopire absolută a terestruului cu cosmicul, sintagma poetică **valea cu izvoare** trimite la o natură armonică, originară: „*Și cumiști frunzele toate își comunică misteruri. / Surzând, clipind ascultă ochii d-aur de pe ceruri, / Crengre rele imitează pân' și zgomotul de guri / A cărărilor pierdute de valea cu izvoare*” (O.IV,120), imaginea **cărărilor pierdute** constituindu-se în semn al inaccesibilului, al izolării a două lumi – fenomenală și mitică -, limbajul lumii oferindu-se înțelegerii doar ființei poetice: „*Cine are-urechi s-audă ce murmur gurile rele / Și vorbărețele valuri și*

prorocitoare stele” (O.IV,120).

Valea – expresie a dimensiunii

naționale

Termenul **vale** în relație cu **plai**, definește coordonata dimensiunii naționale, este „spațiul mioritic” străbătut de sunetul buciului ce cheamă la luptă ființa istorică: „*Când buciul sună / În văi și pe plai / Și oastea s-adună / Călare pe cai*” (O. IV, 545) sau spațiu al durerii copleșitoare a ființei naționale: „*Durere-i pretutindeni, durerea se răsfrânge / În valea și Carpatul cei românească pământ*” (O. IV, 54). Definitiv pentru spiritualitatea românească, spațiul „ondulat” (L. Blaga) **vale-munte** este element esențial al împlinirii ființei poetice, prin comunicare și armonizare cu ființa lumii: „*O, munți și văi profunde, oh ! dați-mi pentr-un nume / Sublima voastră voce, că-i trist sufletul meu*” (O. IV, 56).

Prezența muzicii, înzestrată cu funcție ontologică, reprezentată prin componente ce țin de dimensiunea spirituală a poporului român – **fluierul, buciul, doina** –, alături de elementele constituente ale universului, ilustrate prin **pământ, foc, aer**, sugerează armonizarea ipostazei istorice a ființei umane cu ființa cosmică: „*Și muzica română chemând din munții-n nouri, / Din stelele căzânde, din văile-n ecouri, / Din brazii ce suspină la iernii vijelie, / Din fluierul cel jalnic, din buciul-n câmpie, / Chemând doina română... românu-n trecut mare e mare-n viitor !*” (O. IV, 463).

În instituirea unei lumi mitice, sub lumina lunii, încărcată de vrajă: „*Și văile sunt / În aburi de-argint / Pierdute-ntr-al doinelor șuier / Din fluier*” (O.IV,96) se trimite la o temporalitate sacră. În crearea atmosferei pastorale: „*Scârție-n vânt cumpăna de la fântână, / Valea-i în fum, fluere murmură-n stână*” (O.IV,100; O.I,231) **valea în fum**, alături de alte elemente ale urcării – **dealul, apele care izvorăsc din fântâni, salcâmul, casele urcă în lună streșini vechi, stelele se nasc** - sugerează permanenta aspirație spre absolut, într-o contopire absolută a dimensiunii terestre cu cea cosmică.

În prima variantă a poemului dramatic **Mureșanu**, pe fondul tensiunii dintre ființa poetică și lume, imaginea **văii** se constituie în expresie a neîncrederii în dimensiunea creatoare a poetului orfic: „*O, și din calea care conduce-ntr-o vale, / Unde nu mai pătrunde ecoul lirei tale, / De-acolo nu se-ntoarce nici om, nici națiune !*” (O. IV, 473). Atingerea armoniei sferelor asigură încrederea ființei poetice în capacitatea sa de a salva, prin cântec, ființa istorică a poporului român: „*O dată încă-n viață să mă-nec în lumină; / Să caut armonia a sferelor senină / În inima-mi zdrobită... și-apoi să mor... să mor*” (O. IV, 475).

Prin raportare la temporalitatea istorică, **valea** marchează ieșirea din spațiul luptelor militare: „*De din vale de Rovine / Grăim, Doamnă, cătră Tine*” (O.I,149), scrisoarea fiului de domn „celebrând, în simetrii folclorice, motivul consubstanțialității ființei umane și a ființei naturii” (Ioana Em. Petrescu, Op. cit., p. 149): „*Te-am ruga, mări, ruga / Să-mi trimiți prin cineva / Ce-i mai mândru-n valea Ta: / Codrul cu poenele / Ochii cu sprâncenele*” (O.I,149).

Bibliografie:

Opera lui Mihai Eminescu.

Mihai Eminescu, **Opere** (Ediție critică întemeiată de Perpessiciu și continuată de P. Creția și D. Vatamaniuc):

vol. I, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1939;

vol. II, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1943;

vol., IV, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1952;

vol., VII, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977.

Lucrare realizată în contextul Grandului Dicționar *Limbajul poetic eminescian*, care se realizează la Facultatea de Litere a Univ. “Al.I. Cuza” Iași, coordonat de prof. univ. D. Irimia.

Mihai Boholțeanu**George Paul Sandachi, Dan Hadîrcă, "Prințul George Valentin Bibescu. Biografia unui călător", Editura Vivaldi, București, 2005**

"Point n'est besoin d'espérer pour entreprendre ni de réussir pour persévérer" (p.210)

Nepot și moștenitor al domnitorului Gheorghe Dimitrie Bibescu, prințul George Valentin a fost unul dintre pionierii Aeronauticii Române, alături de Aurel Vlaicu, Traian Vuia (centenar 2006) și Henri Coandă.

Două evenimente aviatice petrecute în 1909, l-au determinat să urmeze printre primii din lume o școală de pilotaj în Franța: zborul aviatorului francez Louis Blériot peste Canalul Mânecii și demonstrațiile aeriene ale aceluiași precursor al zborului deasupra Hipodromului Băneasa. Creează în același an Școala de pilotaj de la Cotroceni iar în 1912, sesizând avantajele aduse armatei române de către aviație, înființează Liga Națională Aeriană (cu școala de pilotaj la Băneasa).

După realizarea României Mari, prințul G.V. Bibescu a depus mari eforturi pentru înființarea aviației civile și a turismului aerian, punând bazele Aeroclubului Regal Român (1923). În 1930 a fost ales **președinte al F.A.I.** (Federația Aeronautică Internațională), ulterior fiind **reales de nouă ori.**

Așa cum se precizează și în Cuvânt înainte, cartea semnată de comandor George Paul Sandache (directorul Muzeului Aviației și prezentator al documentarului dedicat lui G.V. Bibescu pe postul B1 TV) și de Dan Hadîrcă, este "o lucrare de pionierat în istoriografia românească", rod al unor studii îndelungate la Muzeul Aviației, în arhivele militare, civile și particulare, urmărind "să prezinte marelui public și specialiștilor o imagine de ansamblu a rolului pe care l-a avut G.V. Bibescu la apariția și dezvoltarea aviației române, la afirmarea prestigiului acesteia pe plan internațional." Alături de Aurel Vlaicu, Traian Vuia și Henri Coandă, se cuvine să păstrăm în amintire și pe cel al prințului George Valentin Bibescu (1880-1941).

În Cuvântul autorilor, se realizează încadrarea în epocă a personajului central al cărții, perioada apariției avionului și a **fraților Wright**, menționându-se necesitatea includerii lui G.V. Bibescu în enciclopedia, alături de alți promotori ai aviației, precum **Roland Garros** sau **Charles Lindbergh**. Meritele sale sunt incontestabile ca pionier al aeronauticii, președinte F.A.I. timp de 11 ani și ca promotor al aviației sportive moderne.

Cartea, al cărei stil este alert și captivant, aduce informații deosebit de interesante și inedite. Astfel, cei pasionați de genealogii află că unul dintre unchii lui

G.V.B., **Alexandru**, a fost căsătorit cu **Elena**, fiica celebrului om politic, **Manolache Costache Epureanu**, familia aflându-se printre prietenii lui Marcel Proust. Primul și al treilea fiu al domnitorului Gheorghe Bibescu, **Grigore Gheorghe** și **Gheorghe George** (tatăl lui

G.V. Bibescu), au fost absolvenți ai școlii militare de la Saint-Cyr. Ultimul participă la expedițiile armatei franceze în Mexic între 1862-1863, în Algeria în 1867 și la războiul franco-prusac dintre 1870-1871, având un comportament eroic în bătălia de la Sedan. Memoriile sale privind luptele corpului expediționar francez în Mexic, apărute la editura Plon în 1887, vor fi elogiate de ziarul "Le Figaro" și onorate cu primirea în Academia de Arme din Paris. Un alt unchi, **Nicolae**, moștenitorul palatului de la Mogoșoaia, ajunge adjutant al generalului francez Tronchu și se căsătorește cu nepoata de fiu a mareșalului Ney.

Născut la 3 aprilie **1880**, **George Valentin Bibescu** are din copilărie interes pentru mecanică și zbor. În 1902 se căsătorește cu Martha Lahovari. Așa după cum se precizează în capitolul IV al cărții, "George Valentin Bibescu, prin moștenirea spirituală și educație este un român european. El face parte din falanga de tineri boieri cu viziuni progresiste, dispuși să cheltuiască averile familiilor sau propriile moșteniri pentru a face din Regatul României o țară europeană. Prințul va fi promotorul introducerii celor mai noi

invenții în domeniul locomoției: automobilul și aerostatul, ulterior avionul". Parcurge astfel cu automobilul traseul Geneva-București (1901), participă la cursa automobilistică Paris-Pau (1902), se împrietenește cu frații Louis și Marcel Renault și cu Louis Blériot. La înființarea Automobil Clubului Român în 1904, este ales președinte. În aceeași perioadă cumpără din Germania un balon pe care îl aduce în țară, dându-i numele de "România". În 1905 pleacă în misiune cu automobilul său în Persia. În 1907, la Paris, prințul este o prezență deja obișnuită a terenurilor unde se fac încercări de zbor cu diverse aparate, îl întâlnește pe **Traian Vuia**. Tot la Paris, Martha Bibescu cunoaște succesul în literatură. În 1908 GVB asistă la Le Mans la încercările de zbor ale americanilor **Orvil și Wilbur Wright**. Aeroclubul Franței va acorda **brevete de pilot** primilor piloți din lume, printre care nr.1, Blériot, nr.14 și 15 frații Wright, nr. 20 George Valentin Bibescu. În 1909, G.V. Bibescu află că prietenul său **Louis Blériot a traversat cu avionul Canalul Mânecii**. În același an îl invită la București pentru demonstrații de zbor în cadrul primului miting aviativ din România prefațat de o prezentare a experiențelor sale, la Ateneul Român, în prezența prințului Ferdinand și a principesei Maria.

Din paginile cărții mai aflăm că în august 1911 realizează un zbor de 1000m pe mare, la Constanța, apoi în septembrie, prima traversare a Dunării de către un pilot român, între Giurgiu și Rusciuc. În noiembrie același an intră în posesia palatului de la Mogoșoaia, ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu, la porțile Bucureștiului, pe care i-l oferă Marthei Bibescu. În 1912 se organizează, ca și în alte țări, Liga Națională Aeriană cu sediul la Băneasa, al cărei vicepreședinte va fi prințul Bibescu; tot în același an, devine ofițer al Legiunii de Onoare, drept răsplătă pentru eforturile depuse în relațiile dintre Franța și Regatul României. În 1914 numele lui G.V. Bibescu se află în fruntea listei celor ce solicită, într-o scrisoare adresată baronului Pierre de Coubertin, președintele Comitetului Internațional Olimpic, recunoașterea constituirii Comitetului Olimpic Român. În același an cunoaște pe aviatorul Roland Garros, primul pilot care traversase Mediterana în 1913.

În 1925 se crează societatea Industria Aeronautică Română (I.A.R.), cu capital mixt româno-francez, iar în 1927, la Brașov, se inaugurează fabrica I.A.R.; la festivitate participă ca invitați Blériot și Bibescu. În

1930, prințul Bibescu este ales președinte al Federației Aeronautice Internaționale. În anul următor participă la un raid aviatic Paris-Saigon, din păcate întrerupt de un accident în India. Nu se descurajează și organizează în același an, la Mogoșoaia, Conferința internațională a miniștrilor aerului (Anglia, Italia, Germania și România).

La Conferința Federației Aeronautice Internaționale din 1933, prezidată de G.V.Bibescu, este acordată medalia de aur unor importante personalități internaționale ale aviației timpului, printre care **Amelia Earhart** (prima traversare a Oceanului Atlantic de către o femeie pilot,

în 1932, la 5 ani după Charles Lindbergh și cea care a încercat înconjurul lumii în 1937 în cadrul "Cupei Bibescu", dispărând în Oceanul Pacific). Tot în 1933 prințul Bibescu realizează un raid aerian în Africa, iar în 1934, cu ocazia congresului FAI de la Washington, vizitează Langley Field, scena primelor încercări aeronautice ale fraților Wright, se întâlnește la Casa Alba cu președintele Roosevelt, apoi cu **Charles Lindbergh**.

În iunie 1936, la Mogoșoaia, primește vizita celebrului pilot și scriitor francez **Antoine de Saint-Exupéry**.

În iulie 1938, americanul **Howard Hughes** realizează turul lumii în 3 zile, 19

ore, 24 de minute și intră în istorie fiind câștigătorul Cupei Bibescu.

Cartea, apărută în colecția "Destine și pasiuni" a editurii "Vivaldi", are o deosebită valoare documentară, dovedind un efort deosebit în cercetarea multor resurse (arhive militare, civile și particulare), "lucrare de pionierat în istoriografia românească, redactată cu multă pasiune... urmărind prezentarea rolului pe care l-a avut George Valentin Bibescu în apariția și dezvoltarea aviației române, la afirmarea prestigiului acesteia pe plan internațional", după cum afirmă și autorul prefeței cărții, profesor dr. Vasile Avram.

Vasile Turculescu

ESOP REBUSIST !

Cine-ar fi crezut că înțeleptul Esop, care a dăruit lumii atâtea pilde și fabule pline de profundă judecată umană, a fost și un veritabil rebusist? Cu toate acestea, nu se putea ca spiritul lui să nu atingă și această zonă ascuțită și scilpitoare a gândirii, ceea ce, de fapt, a și demonstrat din plin într-una din neobișnuitele lui povești și întâmplări în care, pentru a căta oară? Întrecea pe filozoful Xantos, stăpânul său.

Aceste pilde și povestiri esopiene ne vin din cele mai îndepărtate timpuri, iar despre autorul lor nu se știe măcar dacă a existat cu adevărat încât nici numele nu i s-a păstrat, fiindcă Esop este numai o poreclă, însemnând „negru”.

Dar povestirile înțeleptului Esop, ca o dăinuire din antichitate, continuă să fie citite și astăzi. *Esopia* a fost tălmăcită în românește pe vremea lui Brâncoveanu, așa că este cunoscută și la noi de aproape trei veacuri.

Dar, să revenim la povestirea pe care o reproducem din *Esopia*, publicată în „Biblioteca pentru toți”, nr.16 din anul 1960, ediție revăzută și îngrijită de Mihail Sadoveanu:

„După vreo câteva zile, Xantos luând după sine pe Esop, s-au dus la mormânturi și cetea scrisurile cele de pe copârșaie, iar Esop văzând pe o piatră literele acestea: A, B, D, O, E, T, H, le arată lui Xantos, întrebându-l de poate dezlega ce înseamnă ele; și cercetându-le Xantos n-a putut desluși înțelesul lor și și-a mărturisit astfel neștiința. Atunci Esop îi zise:

- Stăpâne! Dacă prin aceste litere ți-oi arăta comoara, cu ce mă vei dăru?

Xantos îi zise:

- Crede-mă, îți voi da slobozenia și aurul pe jumătate.

Esop se depărtă atunci patru pași mai înapoi de la cea scriptură și săpând acolo a găsit comoara, pe care a dat-o stăpânului său, zicându-i:

- Dă-mi, ceea ce mi-ai făgăduit, căci iată comoara.

Iar Xantos îi zise:

- Nu-ți dau până ce nu-mi vei spune mai întâi și înțelesul literelor prin care s-a putut dovedi comoara, că a ști aceasta mai de preț este mie decât comoara.

Și Esop zise:

- Cel ce a îngropat această comoară aici, ca un om învățat, a săpat și aceste litere care spun: „A, *apobas* — adică mergi înapoi; B, *bemata* — pași; D, *desara* — patru; O, *orixas* — săpând; E, *eureseis* — vei găsi; T, *tesauron* — comoara; H, *hrision* — de aur.

Xantos îi zise:

- Fiindcă ești așa de dibaci și deștept, nu vei căpăta slobozenia.

Iar Esop zise:

- Voi da de știre, stăpâne, împăratului vizantinilor, căci pentru el a fost pusă această comoară.

- Și de unde știi aceasta? zise Xantos.

- Din litere — răspuse Esop — fiindcă acestea spun așa: „A, *apodos* — da înapoi; B, *basilei* — împăratului; D, *Dionisio* — Dionisie; O, *on* — care; E, *eures* — ai găsit; T, *tesauron* — comoara; H, *hrision* — de aur”.

Iar Xantos auzind că aurul este al împăratului, zice către Esop:

- Ia jumătate din el și taci.

Dar Esop zise:

- Nu-mi dai tu mie acum aceasta, ci cel ce a pus aurul aici, și iată cum, căci literele acestea așa spun: „A, *anelomenoi* — luându-l; B, *badisantes* — ducându-vă; D, *dieleste* — împărțiți-l; O, *on* — care; E, *eurete* — ați găsit; T, *tesauron* — comoara; H, *hrision* — de aur.”

Atunci Xantos zise:

- Vino acasă, ca și comoara să o împărțim, și tu slobozenie să capeți.

Deci, ducându-se ei acasă, și Xantos temându-se de gura lui Esop, a poruncit de l-au băgat în temniță; iar Esop, pe când îl duceau, zicea:

- Așa sunt făgăduințele filozofilor! Căci nu numai că nu-mi dă slobozenia, dar încă, și în temniță poruncește să mă arunce.

Xantos, auzindu-i căinerea a poruncit să-l dezlege și-i zice:

- La toate bine zici, dar dacă vei căpăta slobozenie, mai mult mă vei pări.

Atunci Esop i-a zis:

- Orice rău poți să-mi faci, fă-mi-l, căci și fără de voie mă vei slobozi.

Într-adevăr, Esop avea să-și dobândească libertatea, tot datorită înțelepciunii lui și împotriva voinței stăpânului său, ca urmare a glasului poporului, în mijlocul căruia a trăit și care a cerut slobozenia lui Esop.

Problema lui Esop de mai sus este, de fapt, o criptografie, care se bazează pe cuvinte ce încep cu aceeași literă și cărora, în cele trei variante, le dă sensurile cele mai diferite. Am putea să spunem că acesta este unul dintre cele mai vechi jocuri ca și enigma Sfinxului pusă lui Edip.

Elena Popoiu

Profesorul Alexandru Mânăstireanu, “Călător... prin vârtoarea vremii”

Spovedanie, mărturisire, mărturie, ori, atunci când au ajuns sub condeie scriitoricești, confesiuni, memorii, jurnale, amintiri...Literatura *personală*, sau literatura *mărturisirii* s-a născut din nevoia de introspecție și reflecție, din propensiunea spre întoarcere în timp și spre autoanaliză, din care s-a născut și jurnalul ne-literar.

Există un timp al trăirii și un timp al mărturiei că ai trăit, scria Albert Camus.

Timpul trăirii ne este dat... *Timpul mărturiei* ni-l alegem. Sunt, totuși, puțini cei care o fac, și mai puțini cei care lasă mărturii scrise. Mulți nu-și găsesc ori nu-și acordă răgazul (sau poate chiar nu-l au)... Cei mai mulți ratează clipa ori n-au curajul de a se confrunța cu trăirea lăsată în urmă. Destui sunt cei ce n-au forța evocării și a citirii în sine și în vremuri: să-ncerci să-ți descifrezi existența, opțiunile, șansele, impulsurile, deciziile, să te întrebi – căutând și răspunsuri - asupra rosturilor trecerii prin lume înseamnă să știi să discerți, să judeci și să te judeci și, întâi de toate, să-ți amintești; să te lupți cu sinuozitățile și capriciile memoriei... să-ți asumi, în stil neculcean, riscul de a nu fi crezut, de a privi același fapt, același moment, din altă perspectivă decât cea aleasă de cititor...

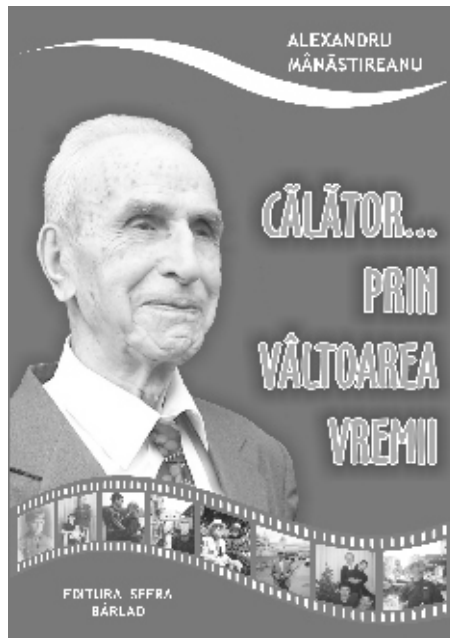
Cu asemenea riscuri a ales a se înfrunța **domnul profesor Alexandru Mânăstireanu**, nonagenarul autor al acestei *călătorii prin vârtoarea vremii*, o călătorie făcută fără încrâncenare, în ciuda momentelor de crâncenă încheștare cu neguroase vremuri, o călătorie urmând firul cronologic al unui parcurs *clasic*: copilărie, vârsta armelor, durul botez al focului, maturitatea deplină – acel *mezzo del camin di nostra vita* – sinonimă, aici, cu perioada apostolatului, retragerea din vârtoare și *restul*, care, iată, din fericire, nu e tăcere ...

La o vârstă înaintată, nesperată, încerc să trec prin fața ochilor și a minții firul unor întâmplări care mi-au marcat viața până în momentul de față.

Așa se deschide această rememorare care are ca date-limită anii 1916 și 2001, și ca spațiu reper Priponestii de Sus – Bărlad, dar cu multe, multe escale prin alte spații românești și europene.

Am citit cu interes aceste pagini din cel puțin șase motive și anume pentru că: mă interesează ce se publică în spațiul tipografic bărlădean; îmi place literatura memorialistică; primele 10-15 pagini au trecut cu brio proba de foc a oricărei

lecturi; evenimentele evocate și locul desfășurării lor acoperă un segment însemnat din existența mea; paginile *de front*, atmosfera războiului se întâlnesc cu impresiile trăite din evocările părinților mei, ale tatălui meu îndeosebi, dar și coincidențe de viață precum acestea: bunicul meu patern a luptat și murit la Turtucaia, acolo unde a luptat și supraviețuit miraculos părintele autorului; locurile străbătute de acesta în campania de peste Prut și Nistru le știu, de asemenea, din istoria vie relatată de tatăl meu, rănit și el la braț din fericire mai ușor și trăind, până la capăt, dezastruoasa campanie încheiată la Stalingrad; la urmă, dar nu cel din urmă, autorul, Alexandru

Mânăstireanu, mi-a fost profesor de limbă și literatură română și diriginte în clasa a VII-a, moment hotărâtor înaintea primelor mele examene: de absolvire a clasei a VII-a și de admitere la liceu: unul din acei profesori pe care nu-i uiți!

Confesiunea acestui *copil al secolului*, un secol XX mult prea zbuciumat (cuvintele *zbucium*, *zbuciumat*, *vârtoare*, *frământat* sunt calificative care revin obsedant) urmează lin, în cele patru capitole amintite, parcursul unei existențe atent circumscrise cadrului istoric, într-o narațiune fluentă, fără înflorituri, dar punctată adesea afectiv, încărcată de date, locuri, nume, probând o prodigioasă fidelitate a memoriei și în care sunt încorporate fragmente de scrisori, decupaje de ziare și chiar subiecte de examen...

Fiecare capitol reprezintă o lume, o *felie* consistentă dintr-o viață de om, trăită – așa cum insistă, și are dreptul s-o facă, autorul – cu responsabilitatea celui care știe ce are de făcut.

Copilăria are accente humuleștene și este dominată de dorința de carte și de atmosfera duioasă, patriarhală a vieții de la sat: cu grija de a nu putea plăti taxele; cu oameni ai școlii providențiali pentru formarea școlărilor; cu atmosfera de seriozitate și disciplină a Școlii Normale (li se cerea normaliştilor și o adeverință de bună purtare pe durata vacanței); primul 10 la teza de istorie despre medo-perși (*cea mai bună teză este a lui Mânăstirică Alex!*); succesul de la concursul organizat de «Tinerimea Română» de la București; în fine, examenul de capacitate în 1937: la 21 de ani învățător!

Armata-Frontul: Instrucția o primește cu aceeași seriozitate și același simț al disciplinei de totdeauna, dar neacceptând să fie atins în demnitatea de om. Desprindem, ca momente: mărșăluirea spre Răsărit (în 1940, la Tighina), alte perioade de instrucție, fericitul eveniment al căsătoriei (1941).

Urmează trecerea Nistrului (februarie 1942), gerul rusesc, preocuparea de a nu-i asupri pe ostași și de a nu afecta populația civilă (*Mereu îi sfătuiesc pe oamenii mei să fie corecți cu populația civilă, care îndura cu stoicism rigorile și ororile războiului*).

Apariția fetei (noiembrie 1942) este necesară și așteptată lumină în întuneric!

Noiembrie 1943: aflat în dispozitiv la Limanul-Bug-Nistru, trăiește la modul dramatic retragerea spre Odesa. În fine, iată momentul de cumpănă din aprilie 1944: rănit grav la brațul stâng, locotenentul Alexandru Mânăstireanu traversează lungul calvar al militarului rănit care-și vede moartea cu ochii și trebuie să spună *Adio, arme!*

Fiece moment trăit pe front ori acasă, în permisii, este atent încadrat istoric, cu referiri precise la mersul războiului și la protagoniștii lui, cu judecăți și comentarii revelatorii pentru starea de spirit și comportamentul celor pentru care *glonțul patriei și sub drapel* nu sunt simple cuvinte frumoase: din noiembrie '37 până în septembrie '45, sub flamura țării s-a aflat, cu onoare, și *ofițerul activ și învățător în rezervă* Al. Mânăstireanu: *Ca și în celălalt Război, învățătorii și profesorii au plătit un greu tribut de sânge. Din 25 de colegi de promoție, șase au plătit cu sacrificiul suprem-viața-pe fronturi diferite și în*

perioade diferite ale războiului. Cu pregătirea mea umanistă pe care mi-a dat-o școala, mi-am făcut conștiințios datoria și am alinat multe suferințe și necazuri ale foștilor mei ostași. Ca fiu de țaran, m-am simțit cu trup și suflet alături de marea masă a Țării care și-a făcut și de această dată datoria de onoare, cu toată vitregia vremurilor, notează autorul.

Odiseea apostolească începe în Priponeștiul natal, satul ce trecuse greu prin încercările războiului și ale foametei. Și în lumea liniștită a satului, influența nefastă a Răsăritului se strecoară insidios, ca un duh al instigării unora împotriva altora, al neîncrederii. Și în școală, nedreptăți, nechemați aduși la catedră. Doar că omul sfințește locul: și soții Mănăstireanu «ridică» la propriu și la figurat școala din Cănești. Încep presiunile și persecuțiile politice, delațiunile și privațiunile în toată această lungă iarnă a vrajbei noastre, sunt și puncte luminoase: drag de școală, căldura familiei și prietenii (este cazul învățătorului și profesorului Petre Coloșenco).

Stăruința și pasiunea îl conduc pe învățătorul Alexandru Mănăstireanu spre Facultatea de Filologie: în 1959, la 43 de ani, absolventul Alexandru Mănăstireanu trece cu brio Examenul de Stat: *La terminarea studiilor, aveam vârsta dublă a unui student la zi. Apoi trebuia să mă grăbesc, pentru că fiica noastră urma să devină la rândul ei studentă... În privința perspectivei de viitor ce-o aveam, după ani grei de eforturi și ostilități întâmpinate, speram în mai bine, atât cât putea fi acest bine atunci...*

Speranță vană, pentru un timp al lichelelor, pentru o eră a ticăloșilor, Toleștii et c-nia... Timp al fricii multora, al strămbătății ... Dar și timp în care școala rezista prin oamenii cu chemare, prin

luptători – și profesorul Alexandru Mănăstireanu s-a luptat în nenumărate rânduri cu sistemul ticăloșit sperând mereu în recăpătarea liniștii și revenirea normalității. Îi sunt reper și suport profesorii de odinioară al căror cult îl întreține cu venerație până la ieșirea la pensie, în 1974, la doar 58 de ani.

Pensionar și... restul

Privindu-l pe domnul profesor, putem spune fără a recurge la complezență că suntem în fața unui model de asumare și trăire a vârstei a treia și a senectuții: fapt grăitor, chiar numărul de pagini afectate capitolului ultim este apropiat de al celui dedicat vieții active, dovadă că pensionarul înțelege să rămână activ, dar mai ales prezent în viața familiei și a breslei (prin continuarea tradiției întâlnirilor de promoție, *găzduite*, subliniez, de organizator!).

Din zile luminoase, dar și din zile negre e făcută vârsta înțelepciunii: împliniri (prin copii, nepoți, strănepoți) dar și pierderi de neconsolat (20 august 1983- cea mai neagră, amarul și disperarea despărțirii de soție).

Et la vie continue...

«Mariana, draga mea! Mergi cu bine! Îndrăznește! Viața este a acelora ce îndrăznesc!» Tata.

Așa își încurajează tatăl de 75 de ani fiica decisa să plece din țară, în momentele tulburi ale unui '90 postdecembrist... Așa se face că din 1992 o rută Bărlad-București-Paris și retur se deschide pentru profesorul Alexandru Mănăstireanu, călătoriile sale - cu avionul, autocarul ori trenul, deschizându-i calea spre o lume accesibilă până atunci doar livresc: neobositul bărlădean va străbate Parisul în lung și-n lat, va deveni familiar cu monumentele celebre, va călători în alte regiuni ale Franței, în Belgia, la nepot și strănepoți, dar și în Italia – la Veneția,

Florența, și nu numai.

Din frumoasele pagini de jurnal parizian si francez, multe sunt memorabile, și mă bucur din toată inima că au văzut lumina tiparului în chiar Anul Internațional al Francofoniei...

În chip de epilog, iată această emoționantă profesiune de credință pe care cei ce s-au ocupat de apariția cărții au avut inspirația să o publice și pe contracopertă: *Trăiesc într-o lume frământată, zbuciumată, o lume care încearcă să-și croiască un nou drum spre viitor. Văd în jurul meu o lume necăjită, lipsită de strictul necesar, ajut cât pot și trăiesc decent din drepturile pe care le am ca fost slujitor al școlii și ca veteran de război. Dacă timp de aproape cincizeci de ani regimul comunist m-a arătat cu degetul ca indezirabil, mă bucur că astăzi Țara recunoaște că i-am fost sprijin sigur și i-am fost leal în momente de cumpănă ! Știu să mă bucur de fiecare zi pe care o trăiesc, știu că cel mai prețios dar al omului este viața trăită frumos, cinstit și demn ! Chiar dacă anii adăugați aduc anumite necazuri și suferințe, nu mă vâicăresc de suferințe, ci mă rog Creatorului să mă păstreze tânăr la minte spre a nu-mi fi mie povară și nici celor din jurul meu!*

Nu mai încap multe cuvinte...Atâta doar:

Îi mulțumesc domnului profesor pentru că, prin aceste pagini, prin această carte, mi-a restituit, intactă, imaginea profesorului și dirigintelui meu din clasa a VII-a: cu prestanța, căldura vocii și a prezenței, cu autoritatea profesională și cea binecuvântată liniște, cea siguranță a copilului iubit și proteguit de dascălul său... Știu bine că în semnătura acestor rânduri se vor recunoaște atâția și atâția foști elevi dornici să-i adreseze, cu dragoste, cel mai cald «La mulți ani» !

DEDICAȚII...

Poetului SIMION BOGDĂNESCU, la a 55-a aniversare, aceste versuri alcătuite din sintagme aparținând operei sale...

« Cerboaică de zăpadă, elegia
Te-a logodit pe veci cu veșnicia
Și de-un deceniu ne tot spui câte-o zisură
Ieșită dintr-un cap bătut de grindina divină
Ca să vedem ce mică-i slaba-ne făptură,
Că nici un dor pribeag nu se alină.
Deci, contemplând un inorog ce urcă-n lună,
Toți înțelegem că viața pe pământ
E-o beldie de mătrăgună.

*

Bade Ioane,
Aș dori să-ți spun că **Dioptriile** matale
Îmi amintesc acum de Caragiale
Căci universul Poeziei, fabulos,
Arat înc-un Creator
Ce simt-enorm și vede monstruos.

*

Unități de măsură, românești pentru U.E.,
din 2007:

Din 2007 - iată -
Europa noastră, toată
Adopta-va, cu căldură,
Noi unități de măsură
Importate de la Hupca:
Mămăliga e cât **Nuca**,
Vinul se bea cu **Paharul**
Și talentul e cu **Carul**.

Mihaela Tudor

Timp și spațiu în poezia lui George Bacovia

I. TIMP-SPAȚIU-SPIRIT

1. Matricea timpului

În procesele cognitive, printre care se numără prelucrarea experienței, percepția și memoria, precum și gândirea, o problemă fundamentală o constituie natura **timpului**.

Timpul este o scurgere? Dinspre trecut spre viitor sau invers? Curgerea lui este constantă sau nu? Dacă nu curge, care e conceptul care îl definește? Timpul este sau nu în afara existenței? Este în mod infinit divizibil? Care-i sunt părțile și direcțiile? Timpul are un început și un sfârșit? Există timp fără evenimente?

Formulările lui Aristotel și paradoxurile timpului-spațiului ale lui Zenon au rămas aceleași din Antichitate. Nici Sextus Empiricus nu le-a dat de capăt, iar soluții au fost exprimate de Augustin, Leibnitz, Berkeley, Kant, Bergson, Filosofia/Mecanica cuantică ș.a.m.d.

Așadar, nu există răspuns facil pentru a denumi/defini timpul.

În procesele precognitive, a capacității paranormale de a prevedea evenimente înainte ca ele să se petreacă, se ridică, de asemenea, întrebări consistente despre timp, cauzalitate și fixitate. Tradițional, se consideră ca fiind înzestrată cu preștiință este doar divinitatea, iar fenomenele paranormale (studiate de parapsihologie), printre care telepatia, psihokinezia și supraviețuirea după moartea trupească, s-ar datora unor puteri ale minții.

Așadar, ce este timpul? Se poate confunda cu spiritul?

2. Timp și spațiu

Timpul, formă de bază a oricărei existențe a viului terestru, asemenea **spațiului**, care ființează împreună într-o dihotomie intrinsecă, sunt categorii filosofice fundamentale. Timpul exprimă succesiunea și simultaneitatea ireversibilă a proceselor realității obiective, iar spațiul – ordinea reversibilă a coexistenței obiectelor lumii reale, - poziția, distanța, mărimea, forma, întinderea -, în limitele a trei dimensiuni. Totuși, în versiunea mecanicii cuantice, se poate susține reversibilitatea timpului, iar în fizica teoretică și în geometriile neeuclidiene, spații cu mai puțin ori mai multe dimensiuni decât trei.

În filosofia științei, admiterea mai multor concepte aparent contradictorii oferă posibilități nelimitate de înțelegere și cercetare a rezultatelor procedurilor structurate într-o anume paradigmă. Astfel se elimină abordări rigide/mecanice, făcând loc celor flexibile și creatoare, dar și înlocuirii perspectivei pozitivistice despre știință, văzută doar ca un set de propoziții abstract, rațional și structurat logic.

Cuvântul **timp**, în limba română, are descendență latină (**tempus**, - oris), făcând parte din zestrea moștenită. La străbunii noștri, însemnase, la început, „temperatură, căldură”, ca în sanscrită, de unde „timp bun sau timp rău”, pentru ca să se ajungă la ideea abstractă de „durată”. În prezent, cuvântul **timp** are în limbajul nostru cinci etaje de sensuri: 1. formă fundamentală a materiei; 2. derivatele lui în acțiuni și evenimente: durată, perioadă, oră, zi, săptămână, an, epocă etc.; 3. stare a atmosferei; 4. fazele/momentele unei mișcări, operații, fenomen etc.; 5. categorie gramaticală specifică verbului. (DEX, 1975, p.954).

Cuvântul **spațiu**, de asemenea, cu descendență din latină (**spatium**) avea la romani înțelesul de „loc de alergare”, apoi, de

„întindere, mărime”, dar și de „întindere în timp, durată, vreme”. Pentru vorbitorii de limbă română, are patru etaje de sensuri: 1. formă obiectivă și universală a existenței materiei; 2. întindere nemărginită care cuprinde și corpurile cerești; 3. loc, suprafață, întindere limitată; 4. loc liber între două obiecte. (DEX, 1975, p.880).

În accepția newtoniană, noțiunea **timp** este absolută, independentă de materia în mișcare, de **spațiu**, în comparație cu teoria relativității care consideră spațiul și timpul în interdependență ca materie în mișcare, o entitate îngemănată.

3. Timp și spirit

Spiritus, în limba latină, înseamnă „respirație, viață, suflet, minte”. În accepția modernă, la care facem referire, este factorul ideal al existenței, sinonim conștiinței, gândirii, rațiunii, dar și ca ființă imaterială, duh, suflet. În spiritism, ca doctrină ocultă, spiritul este substanța ultimă a lumii, credința că între vii și morți spiritele lor comunică prin acțiunea unui medium. La Hegel, nu se confundă spiritul individual, social și politică cu cel absolut spre care este orientată istoria lumii.

În religia creștină răsăriteană a primelor opt secole de după Cristos, există o convergență între curentele filosofice de inspirație greacă cu cele latine, privind definiția timpului asupra evoluției comunităților după intrarea/intruparea în istorie a Fiului lui Dumnezeu. Astfel, a apărut ideea de **timp și dincolo de timp**: „Dar existența mai presus de timp a fapturii nu e ca veșnicia Celui ce e mereu același. Ea e mișcare în jurul celui veșnic și nu e mișcată ca Acela; **stabilitatea** ei se datorește **mișcării** în jurul Lui. Făptura nu are prin sine veșnicia, ci numai ca o participare la Cel veșnic” (Dumitru Stăniloae). „O mișcare eternă implică o nemulțumire eternă a spiritului cu starea la care a ajuns. Sinteza între **stabilitate** și **mișcare** în Dumnezeu este soluția pe care au evidențiat-o reprezentanții filosofiei patristice, vizavi de definiția vieții eshatologice” (Gheorghe F. Angheliescu. **Timp și dincolo de timp**. Editura Universității din București, 1997, p.143).

Așadar, Dumnezeu are timpul în El, iar veacul nu se poate descifra fără eternitatea lui Dumnezeu. Sfârșitul lumii nu înseamnă moartea universului, ci intrarea în eternitate.

În hinduism, axate pe **Vede**, conceptele centrale ale gândirii indiene se află în **atman, brahman, karma, moksha** și **samsara**. **Atman** este o unitate eternă, deținătoare perpetuă a percepțiilor și atributelor trecătoare care alcătuiesc viața. Același principiu, în budism, reprezintă sinele ori sufletul conceput ca fiind dincolo de sinele empiric, negând existența lui atman hindus, întrucât budismul distinge sinele de suprafață/sinele fals de sinele adevărat descoperit prin exercițiu spiritual. Atingerea **nirvanei**, a stării radioase, se obține urmând calea-cu-opt-ramuri, de iluminare, într-un prezent continuu.

Spiritul, în concepția hasdeană (B.P. Hasdeu. **Protocoloalele ședințelor de spiritism**. Editura Saeculum, Bucuerști, 2000), are viață proprie după moartea corpului fizic. Experiențele făcute cu diferiți medii și în prezența unui grup select de discipoli, introducând în procesul de studierea manifestării spiritelor celor decedați fotografierea acestora, pentru a înlătura orice fel de dubiu sau de metode subiective, au fost consemnate rezultatele în cadrul fiecărei ședințe de spiritism. Apoi, au fost prezentate concluziile în cartea **Sic cogito** (1890), iar o altă parte, neprelucrată pentru tipărire, împreună cu fotografiile executate au format un prim material publicat de noi în anul 2000,

menționat mai sus. Studiile/presupozițiile savantului de la Castelul din Câmpina au caracter științific mai mult și de credință religioasă mai puțin, în pofida faptului că B.P. Hasdeu a crezut invers, considerând că este inițiatorul religiei-științe a sufletului. Căci, în consemnările/rezumatele ședințelor de spiritism, el are notată ideea-concept a unui timp parapsihologic pe care îl trăiește mediumul, deosebit de timpul fizic al ședinței reale în care se desfășoară convorbirea lui cu spiritul mortului.

Despre un **timp parapsihologic** se face vorbire într-o lucrare lexicografică de Ioan Mamulaș și Corin Bianu (Editura Corvin. Editura RAI. Coresi, București, 1997), dovedit în testări de laborator.

II. TIMP-SPAȚIU-SPIRIT-POEZIE

În excursul nostru, am punctat până aici principalele elemente ale ideii de timp-spațiu în cinematica clasică (spațiul euclidian + timpul universal), spațiul-timpul cvadridimensional (Minkowski), precum și în teoria relativității restrânse a dinamicii (Einstein), în paralel cu noțiunea „spațializării timpului” (Bergson) și a timpului spiritului/spiritul timpului, sintagme care au cu totul alte conotații.

Pentru marele public, timpul rămâne numărul mișcării (Aristotel), iar mișcarea, rezultatul timpului (Emile Picard).

La George Bacovia, timpul ca dimensiune cosmică este prezent într-o anume structură difuză, nu atât în raportul durată-eternitate, ci într-o clasificare profană, chiar lipsită de forme religioase/științifice. Timpul la el nu este individualizat, pentru a căpăta o importanță deosebită, devenind sacru, de sărbătoare, fast/nefast. Nu a intrat nici în speculația religioasă de a-l gândi întreg, pentru a fi numit principiu originar ori persoană divină (Kronos), nici opusul veșniciei. Timpul, la George Bacovia, face parte din sfera secularizării, în sens metaforic, al penetrării elementelor profane în domeniul religios, așa cum, în religia islamică, Mahomed polemizează cu cei care spun: „Doar timpul te omoară”. La Bacovia, versul „Când bate satanica oră” (*Miezul nopții*, vol. *Scânței galbene*) nu are aceeași direcție. Căci, la mijlocul nopții, de ex. la Occidentali, s-a născut Cristos, iar, la noi, în zestrea spirituală autohtonă, la miezul nopții, Miezilă, care e un duh rău, te pocește dacă nu te găsește acasă.

Astfel, în raport de ceea ce am prezentat în prima parte a excursului nostru, timpul-spațiu în opera bacoviană are cu totul alte destinații. Pe măsură ce autorul se referă la schimbările corpului și a activităților lui, în cuprinsul unei poezii, acestea sunt trecute prin filtrul timpului interior, echivalent cu succesiunea stărilor fiziologice, umorale, mintale, psihice, care structurează constituția ființei poetului. Axa temporală bacoviană este eterogenă, confundându-se cu cea spațială prin integrare.

Pentru a fi mai explicit, am stratificat timpul solar în unitățile cunoscute: trecut-prezent-viitor, ieri-azi-măine, an-anoimpuri (primăvară-vară-toamnă-iarnă) – luni-săptămâni-zile-ore-minute-secunde, deși timpul interior (fiziologic/psihologic) nu poate fi evaluat în acest fel, căci vârsta cronologică nu corespunde cu cea adevărată/reală, care este o stare organică și funcțională, iar mișcările ritmice și reversibile se alterează în cursul vieții.

Așadar, nici în creația poetică bacoviană timpul-spațiu nu are aceleași valori/trăiri/definiții de rang egal în situații similare, întrucât poetul a conceput și scris poeziile într-o anume perioadă a vieții și le-a publicat/editat într-o alta mai târzie! Astfel, perioadele de creație nu coincid cu cele oferite publicului prin tipărire. (Acest lucru ține de studiul laboratorului său de creație și nu intră în tema excursului nostru.)

O primă sistematizare a fost cea a periodizării timpului în cele trei categorii: **trecut-prezent-viitor** (ieri-azi-măine). În cadrul poeziilor bacoviene, cele trei clase temporale le-am găsit

integrate așa: a) **trecutul** apare menționat de zece ori în șase poezii, ca substantiv, dintre care un vers e demn de menționat: „Ale vremurilor fructe coapte/ Închid trecutul ca mântuire” (*Baladă*, vol. *Comedii în fond*), și de alte două, ca adjectiv; b) **prezentul** este inclus o singură dată, ca substantiv: „Adânc, prezentul, închide tomul...” (*Belșug*, vol. *Cu voi...*); c) **viitorul** este menționat de cinci ori în patru poezii, ca substantiv, și de patru ori, în trei poezii, ca adjectiv, pendulând de la starea de anticipație: „Eu prevăd poema roză a iubirii viitoare...” (*Poemă în oglindă*, vol. *Plumb*) la cea de invocare: „O, vino odată, măreț viitor!” (*Poemă finală*, vol. *Cu voi...*). Concluzia este firească: George Bacovia a fost un pesimist și un visător, deopotrivă, și rupt de prezentul imediat.

La cea de a doua sistematizare, am ținut cont de periodizarea timpului în unități de succesiune intrinseci, de măsurare: **an solar**, **anotimp** (primăvară-vară-toamnă-iarnă), **luna calendaristă**, **săptămână**, **zi** (dimineață-amiază-amurg-seară-iarnă), **oră** (minut-secundă). În total, este vorba de 21 de cuvinte/leme principale, cu trei rânduri de sinonime, conținând alte cinci leme.

Pentru ierarhizarea acestora, am apelat la lucrarea *Concordanța poeziilor lui George Bacovia*, realizată sub auspiciile Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, de către Marian Papahagi, Sanda Cherata, Ema Tămăianu și Teodor Vușcan din cadrul Centrului de analiză a textului (Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1999, 496 p.). Cercetarea făcută de universitarii clujeni a avut ca bază ediția critică George Bacovia. *Opere*, Editura Minerva, București, 1978, datorată lui Mihail Petroveanu și Corneliiei Botez.

Constatarea cercetătorilor clujeni este severă: George Bacovia a folosit în poeziile sale un număr de 2593 de cuvinte, conf. *Lista lemelor în ordine alfabetică* (op.cit., Anexa 1, p.443-460), într-o frecvență diferită, de la rangul 1 (prepoziția **de**, cu 655 de apariții) la rangul 76 (verbul **a zvăcni**, cu o singură apariție, alături de alte 1270 cuvinte/leme înregistrate de asemeni o singură dată), conf. *Lista lemelor în ordinea descrescătoare a numărului de apariții* (op.cit., Anexa 2, p.461-478), dintr-un număr de 460 de poezii, câte fuseseră depistate până atunci aparținând lui.

Pe lista/scala descrescătoare, în aria lexicală dedicată timpului, pe primul loc se situează cuvântul/lema **noapte** (rang 19, cu 108 apariții), la care se adaugă sinonimele **seară** (r.61, 16a.) și **nocturnă** (r.67, 8a.). Urmează, în ordine descrescătoare, alte 18 cuvinte/leme: **toamnă** (22r., 94a.); **amurg** (39 r., 40a.); **zi** (38 r., 42a.); **iarna** (43r.; 35a.); **an** (52r.; 26a.); **oră** (56r., 22a.), împreună cu sinonimul **ceas** (72 r., 5a.); **azi** (59r., 18 a.); **primăvară** (61r.,16a.); **vară** (68r., 9a.); **dimineață** (73r., 6a.); **minut** (72r., 5a.); **ieri** (72r., 5a.); **amiază** (72r., 2a.); **anotimp** (76r., 1a.); **spațiu** (76r., 1a.). Cuvântul/lema **vreme** se află în rangul 37, cu 43 de apariții, iar sinonimul **timp**, de rang 65, cu 17 apariții, și **epocă**, de rangul 76, cu o singură apariție, sunt vitregite comparativ. Dar ce să mai vorbim de celelalte sinonime – **perioadă**, **interval**, **răstimp**, **răgaz**, **durată**, care nu apar niciodată în aria lexicală bacoviană. La fel, cuvintele/unități temporale: **lună** (calendaristică), **săptămână** și **secundă**, precum și **bătaie**, din vocabularul muzical.

Concluzia este firească: poezia lui George Bacovia aparține unui introvertit/agorafob nocturn, al toamnelor, al toamnelor putrede, desprins din spațiul tern, un zburător cu negre plete din alegoria eminesciană.

Dintre lemele/cuvintele prezentate ca unități temporale, au semnificații exo/ezoterice, cu profunzimi simbolice și nu numai, sunt doar opt din cele menționate de noi: **timp/spațiu**, **noapte**, **amurg**, **an**, **dimineață**, **amiază**, **anotimp**. Vorbirea despre aceste semnificații face parte din tema unei alte comunicări.

Copie și plagiat

- urmare din numărul trecut -

Chestiunea plagiatului în artă îmi pare a fi o pură și directă prostie. Se face o dublă confuziune. Se stabilește, în primul rând o antologie mai mult decât problematică cu categoria juridică a furtului. În al doilea rând, se aseamănă, în mod nejustificat lucruri din domeniul științei cu lucruri din domeniul artei.

În știință, poate fi vorba de plagiat. Se dă ca originală o idee a altuia. Se produce, fără a se cita, argumentarea unui alt autor.

Plagiatul, în știință, este, într-adevăr, o escrocherie. Căci valoarea de noutate a unei idei se poate realmente proba obiectiv, chiar în fața instanțelor judecătorești. Se poate dovedi că autorul cutare a spus ceva care nu mai fusese spus până atunci.

Dar în artă? Aici, noțiunea e mult mai delicată. Un subiect – adică un eveniment luat ca temă – nu este proprietatea celui care l-a tratat întâi. Un **apus de soare sau un portret al Regelui Carol** pot fi oare considerate că aparțin exclusiv primului artist care le-a zugrăvit?

Ar fi, însă, cazul poate atunci când un literat reproduce **identic** un pasaj sau o poezie a altuia, zicând că e a lui. Dar, aici, sancțiunea divulgării șarlataniei este suficientă.

În tot cazul, dacă ar fi vorba să se admită o acțiune în justiție pentru plagiat în artă, ea ar trebui redusă numai la ipoteza aceasta, a unui **literat sau compozitor**, care **transcrie aidoma fraze mai lungi din scrisul altcuiva**.

Reiese de aici că nu poate exista plagiat juridic condamnabil decât în acele arte, unde se întrebuințează scrisul, adică: **literatura și muzica**, în celelalte, bunăoară în pictură, ar da naștere la situații absurde. Nu poate pictorul Verona să traducă în fața magistraților pe toți pictorii ulteriori de toamne...

Există însă, alte acuzații mult mai grave. De pildă, când un critic spune: Cutare autor nu-mi place, n-are talent. E scrie el îmi sună ca ceva rabașat; sentimentele care îl însuflețesc și maniera sa tehnică amintesc pe ale atâtor alții. În scrisul său copiază pe Hugo, pe Arghezi, sau pe Giraudoux. Acuzații într-adevăr păgubitoare, și care pot fi și nemeritate. Dar, împotriva lor nu se poate protesta juridic.

Fiecare critic are dreptul suveran de a iubi ceea ce iubește și de a sfătui să ne placă cutare bucăți și să ne displacă cutare altele. Dacă n-ar exista o asemenea libertate, n-ar exista nici critica, și deci – nici artă perfectibilă.

Unui astfel de critic nu i se poate răspunde decât în două chipuri. Ori căutând a convinge publicul că bucățile sunt frumoase, că impresia criticului este greșită, că analogia stabilită de el este falsă etc., etc., ori scriind alte cărți, sau pictând alte tablouri, de astă dată mai bune, mai personale, decât cele precedente...

În tot cazul, a spune despre un literat sau de un pictor că îl copiază pe un altul este o apreciere pur subiectivă a criticului. Și cel ce se apucă să scrie sau să picteze trebuie de la început să se aștepte a vedea pe unii din concetățenii săi strâmbând din nas – chiar în mod nedrept. Sunt riscurile profesionale ale unei cariere

unde valorile nu se măsoară ca stamba, și unde nimeni nu poate pretinde a mulțumi pe toată lumea...

Din toate acestea rezultă că:

Există o mare deosebire între copie și plagiat. **A copia înseamnă a te inspira indirect din operele predecesorilor.** Sau mai precis: **a te inspira în mod exagerat.** Căci, puțin, toată lumea copiază. Nici nu e conceptibil astfel. Când însă imaginea autorului inspirator ne vine prea des în minte, atunci declarăm: Cutare scrie prost. N-are originalitate. Bucata lui nu-i decât o copie mai mult sau puțin reușită.

Dar, pentru aceasta nu poate fi tras criticul la răspundere.

Când spunem: cutare scriitor scrie îngrozitor de prost – nu ni se poate face proces.

Când spunem: cutare scrie prost pentru că seamănă la scris cu Maupassant – nu trebuie să ni se poată face proces căci în primul caz vina e mai mare. Acuzăm fără dovezi. În cazul al doilea argumentăm ceea ce înseamnă că, dacă ni se contraargumentează că analogia cu Maupassant e falsă – aprecierea noastră cade.

Ar fi absurd ca o acuzare foarte gravă ca cea dintâi (gravă pentru că nu avem cum să o combatem) să nu fie pedepsită, iar una mult mai puțin gravă, ca cea de doua (mai puțin gravă pentru că avem puțină șansă să o combatem distrugându-i argumentul) să poată fi atacată cu proces.

Sau atunci ar urma ca ori de câte ori un critic spune „Cutare autor scrie prost”, să poată fi pedepsit cu amendă și închisoare. Unde am ajunge? Și ar mai fi atunci cu puțință, însăși existența artei?

Sancțiunea în domeniul frumosului este numai aprecierea chiar nedreaptă – a publicului. Nedreptățile în viața estetică nu-s ca cele din viața juridică. N-au autoritate de lucru judecat. Dimpotrivă, sunt adeseori sursă de reacțiune avantajoase pentru nedreptățiți. De multe ori o acuzare nemeritată stârpește pentru învinuit o contramișcare de simpatie și o favoare poate mai mare decât trebuie.

Nici copia – adică inspirația indirectă de la alții – nici împrumutul de teme nu poate face obiectul unui proces în fața instanțelor judecătorești.

Numai acea formă simplistă, și anume **reproducerea identică**, vorbă cu vorbă, de pasaje necitate, de la altul – numai acest caz poate constitui o „speță juridică”.

În toate celelalte, cel ce se plânge de o nedreaptă apreciere a unui critic, și traduce afacerea în fața tribunalului, o face numai în urâta dorință de a face o nemeritată publicitate și de a face o nedreaptă reclamă unei opere vrednică de indiferență și uitare.

Și ar mai fi, poate, o ultimă considerație.

A aduce chestiunile de frumusețe și talent în fața magistraților, înseamnă țigănie. Și țigănia în artă – poate n-am eu gust – dar nu mi-a plăcut niciodată.

D. I. SUCHIANU

- va urma -

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală “Academia Bârlădeană”.

Anul XIII, nr. 4(25), decembrie 2006,

Bârlad, Bd. Republicii nr.235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Simion Bogdănescu, Ritta Mintiade.

Tehnoredactare: Bogdan Artene.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

Număr apărut

cu sprijinul

Primăriei Municipiului

Bârlad

Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.